

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 21

Citation: Kierkegaard, Søren: "Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 21", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 21*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Jette Knudsen; Johnny Kondrup; Alastair McKinnon, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2003 , s. 27. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-nb9-txt-root.pdf> (tilgået 27. juli 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 21

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden. [Læs CC0-erklæringen](#)

NB9:1

NB9:2

#

Til sidst afskaffes alle reent msklige Bestemmelser. Igaar oplyste Pastor Visby, ved at oplæse Listen over Fødte og Døde i vor Frelzers Sogn, at de Dødes Antal var saa og saa stort, men at dette Tal kunde man ikke ganske stole paa, da det blot var »de Begravne«. Hvor umenneskeligt saaledes at identificere det at døe med det at begraves! Hvad Under, at Fattigfolk ere saa bekymrede for at blive begravne! Og sæt nu ved denne Prædiken var En tilstede, et fattigt Msk, som (efter hvad Visby ogsaa oplyste, at nemlig de Døde ikke vare regnede med som Fattigvæsenet lod begrave) som maa imødesee ikke at begraves, det er, (o, Umenneskelighed!) ikke at døe. Og hvor parodisk, at saa Visby just i denne Prædiken, hvor han aldeles sluddervorrent extravagerede i at individualisere sine Nytaarsønsker (saa det erindrede om disse Ark, man kjøber for ß: Ønske for en Fader, en Moder, en Svoger, et Barn, for En som gaaer i det 24de Aar, En som har fyldt 30, 50 o: s: v: o: s: v:) just ogsaa talte om dem, som vel neppe vilde opleve næste Nytaar ∴ døe i det nuværende Aar, at han saa ikke her ogsaa gjorde Distinction mell. dem, som ville døe og dem som ville blive begravne i det nu begyndte Aar.

NB9:3

#

Det, hvad de fleste Msker tale om, at en Digter skal i sit Værk udfolde en sædelig Livs-Anskuelse, er naturligviis Vrøvl som Alt hvad de Fleste sige, naar man seer det nærvæd. Sagen er denne: deres Liv er forblevet i Middelmaadigheden, de ere ikke blevne til noget Stort, – ikke fordi de jo hell. end gjerne vilde have været det, endogsaa per nefas, ∴: altsaa ikke fordi de ere sædelig modnede, men fordi deres Livs-Forhold ikke tillod dem det. Nu vil de, at Digteren skal fremstille, hvorledes det »Høitflyvende« bliver til Usselheden og slet ingen Ting, det er det de kalde at udvikle en sædelig Livs-Anskuelse, og det ville de have for ved Digterens Hjælp i deres Spidsborgerlighed at have den Trøst og Opreisning: nei, saa var det dog bedre, som vi, at blive Birkedommer og Justitsraad, eller Urtekræmmer og Captain i Borgervæbningen.

Den, der virkelig har en sædelig Anskuelse, han kan godt i Virkeligheden taale dette Syn, og har Intet imod, at Digteren fremstiller dette: at det Usædelige gjør uhyre Lykke, bliver noget Stort, Konge, Keiser o: s: v: – hans Blik seer gennem alt Dette og seer Usædeligheden, og det er ham nok.

NB9:4

#

Selv om En vilde antage, at jeg i Begyndelsen af min Arbeiden har anlagt altfor uhyre en Maalestok for min

Stræben (ved saaledes at ville sætte mig i Rapport til Creti og Pleti o: s: v:): vred paa mig kunde intet godt Msk. blive; thi er han et godt Msk, maa han see, det var Mskkerlighed og christelig Opdragelse, der bestemte mig dertil, saa han snarere maatte græde, at det ikke lykkedes mig. Men al den fornemme Verdslighed (især den litteraire), der er Egoismen selv, den kunde naturligviis blive vred paa mig og hvorfor? fordi der intet Godt er i den, endnu mindre Xstd; den saae godt min Betydning, min Kraft, og vilde nu tage mig til Indtægt for sin Egoisme, indsaae ganske rigtigt, at det kunde blive skadeligt for dens Anseelse, at jeg saaledes ødslede med min, da min Begavethed var saa stor, at de ikke kunde stikke den. Hvad vilde altsaa denne Egoisme? Den vilde, at jeg skulde være paa Partie med den, men Mskheden maatte jeg ikke tilhøre; og har denne Egoisme vistnok – ganske naivt – fundet det uforklarligt og ubegribeligt dumt af mig, at jeg ikke selv forstod bedre at sætte Priis paa det mig Forundte, at jeg kastede mine Perler for Sviin.

NB9:5

#

Det følger af sig selv, at Den, der har gudd. Myndighed kan gaae uendeligt længere ud, end et almdl. Msk, hvor begavet han end er; thi den Første har bestandigt eet Punkt fast: Ordren fra Gud, et almdl. Msk. faaer Dialektik paa to Steder: Kampen mod Msk – og saa Forholdet til Gud, har jeg Lov at gaae saa langt ud.

NB9:6

#

Det er dog ganske vist, at det er paa den høie Tid, at Christendommen tages fra Mskene igjen for at lære dem at paaskjønne den lidt. Man tænke sig Udbyttet af 1800 Aar, hvad de Enkelte i disse lange Tider, de enkelte Udvalgte som bleve mere ell. mindre uforglemmelige, dette hele Udbytte af Tanker, Stemninger, Følelser, Udtryk o: s: v:, det raader Prædikeforedraget over i Form af Betragtning – og desto længere kommer man kun bort fra at existere.

NB9:7

#

Det vilde være en frygtelig Satire over Christenheden, om En udgav et saadant Værk, som fE Blosius *consolatio pusillanimum*, for at vise, hvad en Sjelesørger i tidligere Tid fandt fornødent at sige, naturligviis fordi der den Gang existeredes. Nu tildags er der ingen Sjelesørger mere, men lutter Betragtere, naturligviis, fordi der heller ikke mere leves.

NB9:8

#

Den Glæde at være Barn har jeg da aldrig havt. De

frygtelige Qvaler jeg leed forstyrrede den Ro, som det maa være at være Barn, at at have det i sin Magt ved at være flittig o: s: v: at glæde sin Fader; thi Uroen i mit Indre gjorde, at jeg altid, altid var udenfor mig selv.

Men saa er det mig dog ikke sjeldent som kom det igjen, thi saa ulykkelig som min Fader gjorde mig, saa er det mig som oplevede jeg nu i Forhold til Gud det at være Barn; som var derfor alt mit Første blevet mig saa rædsomt forspildt, for at jeg des sandere skulde opleve det anden Gang, i Forholdet til Gud.

#

NB9:9

#

I Danmark er der naturligviis ikke Tale om nogen Bedømmelse; nogen virkelig Maalestok for en Kunstner, en Digter, en Tænker o: s: v:. Det Par Msk vi ere, som alle kjende hinanden, lege Alle aldeles ligeligt med, og Bedømmelsen er derfor den: er han godt lidt. Det er aldeles som i Skolen, hvor Drengene, der ganske rigtigt alle ere hinandens Lige, blot bruge den Maalestok: er han godt lidt. Derfor er det i Danmark saa moersomt at leve for Alle Dem, som ere Ingenting; thi de lege jo med, og vi ere alle lige. Kun gaaer det desto nederdrægtigere ud over de Faae, de ganske Enkelte, der ere Noget.

Hostrup har vist aldrig fortjent nogen Plads, men saaledes er det: han blev ved Protection af Publikum stablet op. Og nu er jeg forvisset om, at han dumper igjen, og hvorfor? er det fordi han har skrevet et slettere Stykke end ellers? nei, det er for en lille Artikel mod Skuespildirecteur Lange, om hvilken Publikum vil sige: det kan jeg ikke lide af Hostrup.

NB9:10

#

Det er en skjøn Bemærkning af Luther. Just i det Øieblik, da Synagogeforstanderens Tro fristes stærkest – der kommer nemlig Bud, at hans Datter er død, og at det altsaa er forgjeves at uleilige Xstus – just i det Øieblik helbredes den blodsottige Qvinde: som for at styrke hans Tro.

#

NB9:11

#

Havde jeg ikke været strengt opdraget i Xstd, ikke havt alle de indre Lidelser fra Barndom af og potenserede just i det Øieblik jeg afgjørende begyndte min Løbebane: havde jeg ikke havt det, og saa dog vidst hvad jeg veed, saa var jeg blevet en Digter, og jeg var egl. blevet den interessante Digter κατ' ἐξοχήν. Der har neppe levet nogen Digter før mig, der saa dybt har vidst Beskeed om Tilværelsen og især om det Religieuse.

Men her er det jeg svinger af, og Stillingen hiin gamle fra *Enten - Eller*: jeg vil ikke være Digter som A siger i een Forstand og som B billiger i en langt dybere Forstand, ja erklærer det for den eneste af A^s mange Tanker, som han absolut billiger.

Hvad er det at være Digter? Det er at have sit eget personlige Liv, sin Virkelighed i ganske andre Categorier end den digteriske Frembringelses, det er, at forholde sig til Idealet blot i Phantasie, saa Ens egen personlige Tilværelse er mere ell. mindre en Satire over det Digteriske og over En selv. Forsaavidt er ogsaa alle de moderne Tænkere, selv dem af Rang (jeg mener de tydske, thi danske er der da slet Ingen af) Digtere. Og overhovedet er det Maximum hvad Livet viser. De Fleste Mske leve aldeles uden Idee, saa kommer de Færre, som digterisk forholder sig til Idealet, men selv i deres personlige Liv negte det. Saaledes ere Præsterne Digtere, og da de ere Præster i en langt dybere Forstand end Digterne »Bedragere«, som allerede Socrates kaldte Digterne.

Dog som overalt saa er ogsaa her Demoralisationen tilveiebragt ved at Pladsen N° 1 er gaaet ud, og Pladsen N° 2 er blevet N° 1. Det i personlig Existents at forholde sig til Idealet, sees aldrig. En saadan Existents er Sandheds-Vidnets. Denne Rubrik er længst gaaet ud, og Præster, Professorer i Philosophie, Digtere have indtaget Pladsen som Sandhedens Tjenere, hvormed de jo vistnok ere godt tjente - men Sandheden ikke.

#

NB9:12

#

O, naar det er Dig som kunde Gud nu ikke længere tilgive, fordi Du nu igjen har syndet, som kunde Xstus nu ikke længere bede for Dig: o, betænk, Han lod sig føde, Han holdt ud at leve i 34 Aar i Ringhed, Armod, forfulgt, bespottet, tilsidst korsfæstet - for at frelse ogsaa Dig: og Han skulde ikke vilde tilgive Dig, naar Du angrende vender Dig til Ham!

NB9:13

#

Det er dog underligt at leve paa det Vilkaar! Det er som R. Nielsen siger (og hvad jeg da selv før ham i min egen Efterskrift til *afsluttende Efterskrift* paa Prent har sagt): dersom jeg blot var død – saa skulde R. N. rigtig spille op – og hvorved? ja ved Mit. Altsaa hvad der i mig er med en eminent Primitivitets hele Fylde, og betjent med en lige saa sjelden Uegennyttighed og Opoffrelse: det er til Overflod, ja næsten Galskab. Og dette Samme, naar R. N. bliver Den, der skal staae for Skjenken: det bliver det Overordl! Dog R. N. er nu engang i at være stor lille nok til at kunne blive stor i Danmark. Men af den Maade, paa hvilken han taler om sin Stilling, naar jeg blot var død, seer jeg blandt Andet, at det at reduplicere er Noget, som ikke er til for ham, Noget som han blot taler om under mine Auspicier. Uforklarligt er det dog, at han egl. er af den Mening, at hvis jeg var død, og han stod ene, at han saa skulde glimrende seire og staae som det Overordentlige, uden at betænke, at det kun da kunde skee, hvis han lod være at reduplicere. Men just deri ligger det (foruden i Evnerne) at han, som jeg siger, er lille nok til at blive stor i Danmark.

NB9:14

#

Det Sande er dog altid værgeløst i denne Verden, hvor der saa saare sjeldent blot er 10, der have Evne, Tid, Flid sædelig Charakter til [at] holde ud med at forfølge Sandheden – men her i Verden er jo de Medlevendes Mængde Dommeren, og disse ere altfor fortunlede til at forstaae Sandheden, men forstaae Usandheden saa saare let. Jeg har anseet det religieust for min Pligt for dog ikke ganske at overspringe den msklige Instants, at drage et Msk til mig. Han faaer nu Meddelelser af mig, som han ell. aldrig vilde faae, og faaer dem privat. Her er atter Muligheden af at jeg kan blive ganske værgeløs. Løber verdslig Sind og Forfængelighed af med ham, saa giver han dette i en forvirret Skikkelse ud som sit Eget, og han vil gjøre uhyre furore. Forgjeves vilde jeg søge at reclamere. Ak, og En, der allerede er gift, Professor, Ridder: hvad Haab er der dog egl. om hans Duelighed til at tjene Sandheden, hvad Smag kan han vel i dybere Forstand finde i en Omgang, hvor alle disse Bestemmelser ere lige saa mange NB, medens han jo hvert Øieblik kan vende sig til den anden Side, hvor det er Legitimationer.

NB9:15

#

Naar hvad man har at meddele er fE en Opfattelse af noget Historisk o: D. saa kan det jo være godt, at en Anden antager det Samme, og man har egl. blot at virke for at faae denne Mening erkjendt. Men naar Pointen i Ens Virksomhed er at gjøre det Sande: saa er

een Docent mere en ny Ulykke, og ikke mindst, naar han privat og underhaanden faaer Tilskud.

NB9:16

#

Verdens Grund-Ulykke er den usalige Doceren, og at den ene større Opdagelse end den anden sætter Mskene istand til efter en bestandig større Maalestok endog upersonligt at Docere. Der lever ikke mere Msk., ikke Tænkere, ikke Elskere o: s: v: - men Msk-Slægten er ved Pressen indhyldet i et atmosfærisk Noget af Tanker, Følelser, Stemninger, endogsaa Beslutninger, Forsætter som Ingens er, som tilhøre Ingen og Alle.

Det er en Qval, at see den Haardførhed ell. Forhærdethed med hvilken et Msk. kan liste sig til, hvor han mener det Sande er, for at lære at sige det, at hans Lirekasse kan have dette Stykke med, men gjøre Noget falder ham slet ikke ind.

Sandeligen der er dog kun Eet at gjøre i H: t: at tjene Sandheden: at lide derfor, det er den eneste Opvækkelse der er muligt. En saa rædsom Væv af Reflexion, der tager Alt, Alt med, som det Slægten er løbet fast i, kan ikke sprænges ved Reflexion, der maa større Kræfter til. Og Martyrer er det Eneste, der behøves. Naturligviis ikke saadanne Eventyrere som en Robert Blum, der ikke har mere af en Martyr end slet Intet. Thi ikke blot var det i Usandhedens Tjeneste han virkede; men ogsaa dette fra seet, reent formelt betragtet har han end ikke selv Anelse om at ville noget Saadant - han bliver taget og skudt. Det kaldes i vor Tid en Martyr. O, man mener dog maaskee, at der skal mange snilde Combinationer og betydelig Udholdenhed til for at blive Minister; men sandeligen i vor, Reflexionens, Tid, Den, der i Sandhed skal blive Martyr, hans Forarbeide dertil er et gigantisk Arbeide af Reflexion, medens han saa dog bestandig i absolut Pathos er højere end sin den eminenteste Reflexion, thi ellers bliver han ikke Martyr; men har han ikke brugt den eminenteste Reflexion gavner han egl. [ikke] som Martyr.

NB9:17

#

Situationen er det afgjørende. Dersom jeg i en Virkelighedens Situation vil sige det som Præsten siger om Søndagen, og som saa Alle synes godt om, saa blive alle fornærmede, forbittrede, opbragte mod mig, ell. de finde det flaut. Man anseer det for en Mangel paa Dannelse, en Slags Personlighed mod et Msk, at sige det til ham just det til ham, som han selv synes godt om siges i Almdl. Præsten siger: man skal ikke sørge for den Dag imorgen, og vi synes godt om det. Vilde jeg sige det Samme til en Kjøbmand, der samme Dag var gaaet Fallit: saa vilde han ansee det for en personlig Fornærmelse. Der prædiktes om at offere Alt for Sandheden - det synes vi godt om. Vilde jeg imorgen sige til samme Præst i Anledning af en

allerhøieste Unaade han kunde paadrage sig ved at handle som han burde: her er en Leilighed for Dem til, som De sagde igaar, at offre Noget for Sandheden: saa vil Præsten sige: jeg maa sige Dem, det er høist upassende, noget flaut og udannet at komme med saadanne Personligheder; og det vil hele Byen give Præsten Ret i, den samme By der med Præsten græd da han græd og prædikede om at lide for Sandheden.

NB9:18

#

Mærkelig denne Sprogbrug: Personlighed i Betydning af en nærgaaende Yttring. Saa langt ere vi fra det Personlige (og dog er dette hele Tilværelsens Hemmelighed) at det Personlige, det at tale til en Person og personligt, er en Personlighed ∴: en Fornærmelse.

#

NB9:19

#

Naar man prædiker over den barmhjertig Samaritan, saa forstaaer man, at her læres, at En, der har den vildfarende Mening, dog kan handle ret. Men naar man saa prædiker over Mth: 25 (om Barmhjertigheds-Gjerningerne) saa glemmer man Evangeliet om Samaritanen; man faaer her ud, at Ingen kan øve Barmhjertighedsgjerninger uden troende Xstne.

NB9:20

#

I Guds-Forholdet lyder Ordren til et Msk (og altsaa til ethvert Msk): »bryd Du Dig blot ikke om de Andre, ikke det mindste, Du har blot at gjøre min Villie aldeles nøiagtigt ell. saa nøiagtigt som det er Dig muligt.« Godt; men det er Virkeligheden dette Msk. lever [i]; og Gud gaaer jo ikke om og er i udvortes Forstand et virkeligt Noget. Naar da et Msk. saaledes lystrer Gud, ene og alene bryder sig om hans Villie og ikke tager Hensyn til som Ordsproget siger: at tude med de Ulve han er iblandt, det er naar han saaledes blot tænker paa at forstaae og gjøre Guds Villie, men ikke paa at blive forstaaet af Msk,: saa er han eo ipso offret. Det seer jo næsten ud som var Guds Forholdet en Forførelse; Gud er jo ligesom lumsk; han er den Usynlige, der ganske hemmelig egl. er Skylden i, at dette Mskes Liv bliver saaledes, men Gud lader sig ikke mærke med Noget, og saaledes bliver den Fromme Offeret. Forsaavidt var det da i sin Orden, som det var Tilfældet i gl. Dage, at Gud greb overordl. ind for at hjælpe den Fromme.

Denne Tvivl maa der svares paa: hold Mund, troe. Der behøves slet ikke Mirakler, Gud som holder Alt i sin Haand har i ethvert Øieblik Muligheder i Overflod. Og i ethvert Tilfælde, dette hører just ogsaa med til et absolut Forhold til Gud, at det msklig og udvortes er som var man forladt af Gud, thi det sande Forhold er at Forholdet i sig selv er det Høieste.

Saaledes kan man ogsaa forstaae det at være forladt af Gud. Det er Gud der, om jeg saa tør sige, sidder og hvisker til En i Samvittigheden: bryd Dig blot om mig – og det er mig, der ved at være et sandselig Væsen jo udvortes er i de Medlevendes Vold. Og see, jo mere et Msk. saaledes følger ene og alene Guds Villie (uden den forfalskende Mellembestemmelse i at følge Guds Villie at tage vedbørligt Hensyn til de medlevende Msker, til at blive forstaaet af de Medlevende) desto mere forviklet og lidende bliver hans Liv.

Men troe blot – og desto inderligere bliver ogsaa Forholdet.

NB9:21

#

Det er en meget rigtig Bemærkning Luther gjør (Evangeliet paa 27^d Søndag efter Trinitatis) at Parabelen om de kloge og de daarlige Jomfruer ikke gjør Forskjellen mellem Xstne og Hedninger, men mell. Christne og Christne ∴ Xstne, som blot ere det af Navn.

#

NB9:22

#

Derfor ymtes der i Christenheden nutildags aldrig et Ord om Anfegtelse, fordi der ikke gjøres Alvor med det Religieuse. Der existeres slet ikke religieust; dette lader sig just indirecte bevise af denne Anfegtelsens Forsvinden.

Der prædikes om: at ethvert Msk skal i Alt forholde sig til Gud, og henhøre Alt til Gud. Ja: ethvert Msk. det er N. N., og Alt det er X X. Paa den Maade opdager man rigtignok ikke Anfegtelsen; og mere gjøres der nu ikke, der i det Høieste prækes.

Anfegtelsen er det gudd. Tilbagetryk i det quid nimis, og kan aldrig udeblive, naar der skal existeres religieust, og altsaa et faktisk, bestemt, enkelt Msk, fE nu jeg Søren, Aabye K., 35 Aar gl., spinkel af Bygning, Mag: artium, Svoger til Agent Lund, boende der og der, kort denne hele Concretion af Ubetydelighed og

Ubetydelighed, at jeg vover at forholde mig til Gud, at henføre mit Livs Anliggender til Gud. Det Msk. har aldrig levet, der i Sandhed har gjort det, og saa ikke opdaget med Gysen Anfegtelsens Gysen, som var dette dog ikke for dristigt vovet, som var det egl. ikke Galskab.

Men præke om at ethvert Msk. altid i Alt skal henføre Alt til Gud: ja, som sagt det giver ikke Anfegtelse.

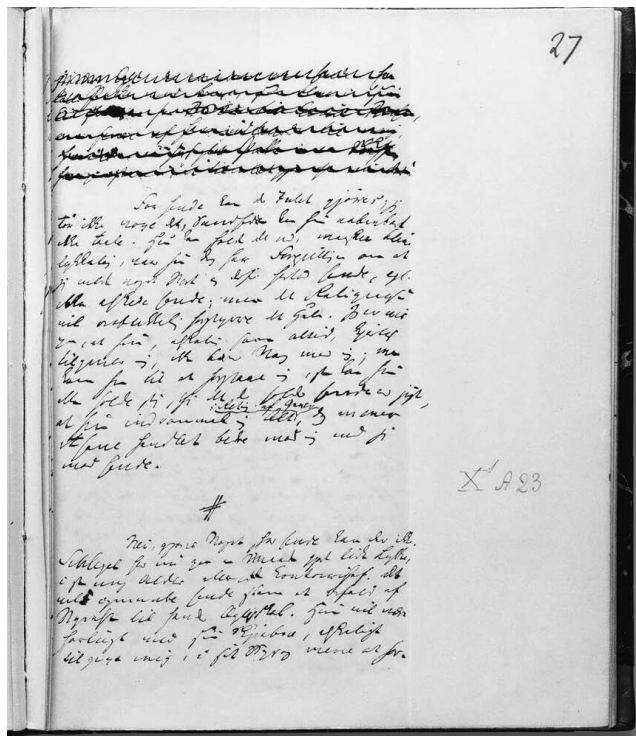
Ethvert Msk., der vil lukke sin Dør, blive sig selv bevidst i hele sin Concretion – og saa tænke sig Gud, den Uendelige – og derpaa henføre – ikke sit Liv det er for Høitravende, nei Det ell. Det af sit Liv til Gud: hvis han ikke opdager Anfegtelsen, saa kald mig Mads.

Luther siger at saasnaert Xstus er gaaet med ombord, saa begynder strax Uveiret; dette Uveir er Anfægtelsen, hvilken L. henfører til Djævelen. Dette er dog mere Barnligt end sandt. Nei det er Anfegtelsen fordi det er En selv, som var Forholdet for høit spændt, som var det for dristigt vovet ganske bogstaveligen at indlade sig personligt med Gud og Xstus. Og det er jo ogsaa noget saa Høit og Dristigt, at ordligviis man vilde blive anseet for gal, for gal af Stolthed, hvis man fortalte En det om Mandagen – thi om Søndagen, og især naar man er Præst, saa lader det sig godt sige saadan ganske i Almdl.

Den Skjulthed, som det Religieuse søger (at man kunde blive rød og skamfuld, hvis En overraskede En bedende, aldeles som en ung Pige) er derfor vistnok af erotisk Art, Undseelse i Forhold til Følelse, men det kan ogsaa være Feighed, der ikke tør vove at være for Alvor hvad der tager sig godt ud om Søndagen i Præstens Prædiken, og hvad ifølge Geographien jo er Tilfældet med os alle, da vi jo Alle ere Xstne.

#

NB9:23

4. Journalen NB9. Fem blade mellem s. [26] og 27 er udkåret, og en del af optegnelsen s. 27 er slettet (NB9:23) findes Alt der erindrer om hende. En lille Pakke med Breve, som bleve i sin Tid skrevne fra Berlin til Emil Bøesen, men senere af ham udleverede til mig, findes i en forsegleet Pakke i en Skuffe, hvorpaa staaer, »at tilintetgjøres efter min Død.«

For hende kan der Intet gøres; jeg tør ikke vove det, Sandheden kan hun aabenbart ikke taale. Hun kan holde det ud, maaskee blive lykkelig, naar hun dog har Forestillingen om at jeg vilde noget Stort og derfor forlod hende, egl. ikke elskede hende; men det Religieuse vil øieblikkelig forstyrre det Hele. Jeg er vis paa, at hun, elskelig som altid, kjerlig tilgiver mig, ikke bærer Nag mod mig; men kom hun til at forstaae mig, saa kan hun ikke holde sig, thi det der holder hende er just, at hun indrømmende mig Alt i Retning af Gaver, dog mener at have handlet bedre mod mig end jeg mod hende.

NB9:24

#

Nei, gjøres Noget for hende kan der ikke. Schlegel har nu paa en Maade gjort lidt Lykke, i saa ung Alder allerede Contoirchef. Det vil opmuntre hende som et Bifald af Styrelsen til hendes Ægteskab. Hun vil være forliigt med sin Skjebne, elskeligt tilgive mig, i sit Sprog mene at forstaae, at hvor overordl. begavet jeg end var, er jeg dog hende utro, men hun den trofast elskende. Hun vil i hvad der i de senere Aar er hændt mig stundom, eftersom hun er i Humeur til, see lidt Straf over mig, stundom forstaae, at det dog var godt for hende, at hun ikke kom med derud. Og saaledes vil Alt mildne sig. Jeg bliver en svindende Erindring, som tilsidst sjeldent besøger hende og da med lidt Veemod, fordi det tilfredsstillter hende, ikke at dømme mig, og fordi det tilfredsstillter hende, at jeg dog ikke

gifter mig.

Alt Dette vilde forstyrres, dersom hun paa nogen Maade skulde indvies i det sande Sammenhæng, thi den specifikke Religieusitet har hun ingen Anelse [om]. Hun vilde i samme Øieblik forstaae Sagen ganske anderledes, gjøre sig Bebreidelser, at hun havde handlet uretfærdigt mod mig, tabe Forestillingen om sig selv og sin Følelses Fortrin i Sammenligning med min; og saa bliver hun svimmel, Phantasien tager hende igjen, og see saa - ja saa er Alt tabt.

#

NB9:25

#

Det er dog som Luther etsteds i *Prædiken* over Epistelen paa 1ste Søndag i Advent siger: enten indulgerer et Msk. for meget Kjødet, saa han sophistisk faaer meget for meget til at høre med til Livets Fornødenheder, ell. ogsaa han spæger sig, men saa ligger strax den Afvei saa nær, at det skulde være noget Fortjenstligt. I første Tilfælde mærker Msket det maaskee selv, men gjør Gud til altfor kjerlig saadan lidt i Lighed med en altfor mild Fader. Imidlertid, naar Msk. dog oprigtigt for Gud tilstaaer, at han ikke ret tør vove sig længere, og henstiller det til Gud, om han vil tage denne Begunstigelse fra ham, medens han saa længe han har den, med Guds Tilladelse vil glæde sig ved den: saa er Sagen ikke saa farlig. Den anden Afvei Fortjenstlighedens er altid farligere. Naar man saadan er svag, falder det lettere at være svag ligeoverfor Gud. Men naar man er en saadan Satans stærk Karl, der saadan kan beherske sig selv, bliver man sig selv kun altfor let vigtig.

NB9:26

#

Det er dog unegteligt det meest anstrengende Liv, det at skulle leve ganske uafhængig. Hvad der, naar man har Baand paa sig og er bunden i Forhold, ganske falder af sig selv: at det kan man ikke, det lader sig ikke gjøre o: s: v: o: s: v:., saa der slet ingen Tid spildes paa Overveielse, da det nu engang er en Umulighed, det tager ofte saa megen Tid og volder Sindsbevægelse, naar man er ganske uafhængig. Men paa den anden Side saa lærer man rigtignok ogsaa ganske anderledes sig selv og Livet at kjende.

NB9:27

#

Det er og bliver dog hvad Mskene aldrig faae i deres Hoved, at nu fE jeg virkelig skulde kunne see, hvad

der er det Klogeste, og at jeg saa ikke gjør det. Men, Gud i Himlene, hvad vil dog det saa sige, at vi Alle ere Xstne? thi en Xsten maa nødvendigviis forstaae denne Distinction.

Men mit Tilfælde er det nu ganske vist, at jeg i ethvert Øieblik kan see, hvad der er det Klogeste. Det er tillige saa, at jeg maaskee er den Eneste der mit Eget betræffende veed hvor min Fare ligger, hvorledes Angrebet skulde rettes mod mig, for ret at blive farlig. Dog tale derom til Nogen, er en egen Sag. Thi jeg lever her hjemme paa det Vilkaar, at dersom fE En fik det at vide, og saa benyttede det mod mig, og jeg saa oplyste, at han havde faaet det at vide af mig, saa vilde der slet intet Hensyn tages dertil. Jeg er nemlig sat udenfor, mod mig har Ingen Pligter, men Alt er Misundelsen tilladt mod mig.

NB9:28

#

Eet har jeg lært at kjende fra Grunden: Mskenes Usselhed og Charakteerløshed. Men hvor veemodigt: i mig var der dog nogen Sandhed – og naar jeg saa er død, i samme Øieblik ville Alle tale til min Priis, og det vil for Ynglingen som kommer efter mig faae det Udseende, at jeg dog i Grunden har levet æret og anseet. Ogsaa det hører med til den Forvandling som Sandheden undergaaer, naar Scenen ikke er i Phantasie-Mediet, men i Virkeligheden. De Samtidige nemlig der have spillet med i Nederdrægtigheden, de benytte Øieblikket, saasnart Døden er indtraadt, til at sige det Modsatte, og saaledes forvirres Alt.

Men sjelden har maaskee ogsaa Nogen oplevet Nederdrægtigheden som jeg; thi med mig er det ikke Tilfældet, at man virkelig misforstaaer mig, at man virkelig ikke kan begribe, hvad det er jeg beskæftiger [mig] med; nei man indrømmer mig i stille Sind Alt, men desto mere glæder det Misundelsen i Kiøbstaden ved at tilfredsstille sin Lyst.

» *Fædrelandet*« vil da, saasnart jeg er død, tage paa Veie, om det Overordentlige jeg var. » *Fædrelandet*« vil gjøre sig bedre end de Andre, og da de behøve en Opreisning, saa er det jo ret taknemlig, nu at tale til min Priis. Og dog har » *Fædrelandet*« forraadt mig, saa godt som Nogen, og » *Fædrelandet*« er lige saa feig, misundelig som alt det Andet. Giødvad er min personlige Ven, det er noget Andet. Og i Grunden ubegribeligt, at jeg har havt en Ven, som var Journalist; og uforklarligt, at et saa rart og bravt Msk. kan være Journalist, da det dog er umuligt at være Journalist uden hver evige Dag paa een ell. anden Maade at gavne Usandheden og Løgnen.

NB9:29

#

Det kunde blive Text til en Fredags Prædiken:

Min Frelser er min Dommer.

(med disse Ord ender N° 131 i den *evangeliske Psalmebog*).

Kirkelærerne indskærpede det ogsaa ofte, henvend Dig til Xstus, thi nu er han Din Advocat, Din Defensor – hvis ikke bliver han Din Dommer. Men hvis Du henvender Dig til ham, hvor skulde Du dømmes, naar Den, der skal dømme Dig, er Din Defensor.

#

NB9:30

#

Det sande Gudfrygtige lyder dog ubetinget i Virkelighedens Situation som Galskab. Tag det Ord af Xstus: ikke en Spurv falder til Jorden, Eders Hovedhaar ere talte. Men glem nu at Du fra Barn af har lært det uden ad, saa det intet Indtryk gjør paa Dig. Det maa heller ikke være en Præst (en af disse Løgnebøtter) der siger det paa Prædikestolen og siger: det bør ethvert Msk troe, saaledes, saa stærk skulde Troen være i Enhver. Nei, lad det være en Mand i det daglige Liv, der siger, at han troer det ganske bogstaveligt, saa han altsaa hvert Secund er omgivet af Gud, naar han gaaer i Høsten og Bladene falde af Træerne, saa falder ikke eet Blad af uden Guds Villie: pas paa, han bliver anseet for gal.

Men Sagen er Mskene have hittet paa saa mange Kunster og Udflugter i Maaden paa hvilken de sige Noget, at der derfor egl. slet ikke reflecteres derpaa. De tale objektivt.

NB9:31

#

De Formaning Paulus giver om Eftergivenhed med Skrøbelige, hvorledes forholde de sig til Xsti Ord: lad de Døde begrave deres Døde.

NB9:32

#

Luther siger (i *Prædiken over Epistelen paa 2^d Søndag i Advent*) at Paulus kalder Skriften: Korsets Ord – det er dog ikke ganske sandt, men Navnet er godt.

NB9:33

#

Exempel paa det Rhetoriskes Sviig. Biskop M.
Prædiken paa 2^{den} Juledag »Hvad Xsti Vidner have udrettet«.

p. 70 dersom vi m: T: havde været tilstede ved dette Optrin, da vilde det ikke være forekommet os blot sørgeligt.« Men altsaa havde vi blot været tilstede som Tilskuere. Her ligger Usandheden; han glemmer, havde vi være[t] tilstede ɔ: samtidige, saa havde vi været med blandt Forfølgerne.

NB9:34

#

I en Bog » *Nanna oder* ja det er nok Planternes Sjeleliv af en Fechner (som jeg læser i Athenæum) findes adskilligt Smukt. fE den skønne Bemærkning af en Analogie: Puppen lever af Bladet – Sommerfuglen af Blomsten, og som Forf. saa sentimentalt bemærker, at det maaskee smerter Bladet at blive fortæret, men det er sødt for Blomsten, og altsaa dette Smertelige lønner sig.

#

NB9:35

#

Dersom jeg havde en Søn, ell. der var en Yngling der betroede sig til mig i den Anledning, vilde jeg sige til ham: bemærker Du hos Dig selv Tegn, saa Du tør troe at være kaldet til at vorde Forfatter, saa bliv, for Gud i Himlens Skyld ikke Forf. i Danmark; stræb saa tidlig som mulig, at lære et fremmed Sprog, saa Du kan skrive det, skriv ikke een Linie paa Dansk, men begynd strax i det fremmede Sprog. Ikke blot er Danmark et lille Land, hvor Du ingen Læsere faaer, og maa give næsten Penge til for at være Forf. Nei, det var det Mindste af det. Men Danmark er slet intet Land, det er en Kiøbstad, en Kneipe. Ved at blive Forf. og af Betydning vil Du, da i det Land Alle jo kjende hinanden, blive udpeget som en See og Mærkværdighed i Spidsborgernes Øine. I denne Forstand ville de tage Dig til Indtægt, en Forlystelse, en Commerce, Noget at snakke om. Og da Sproget ikke strækker videre, saa er Kjøbstden aldeles ugeneret. Nogle Faae ville der være, som forstaae Dig og vide at vurdere Dig nogenlunde, disse ville enten være misundelige paa Dig, ell. for frygtagtige til at vove at byde Spidsborgerligheden Spidsen.

Lær dette af mit Liv. Ja, i en vis Forstand (dersom jeg ikke havde en ganske egen Betragtning af mit Liv) kunde jeg sige: jeg Daare, at jeg ikke har agtet paa

min Faders Ord; thi det har jeg da hørt de tusinde Gange af min Fader, der ikke leed af »hysterisk Nationalitet«, at vilde man være Forf. skulde man skrive i et af de europæiske Sprog, ikke i det Krähwinkel Sprog, som kaldes Dansk.

Saaledes vilde jeg tale. Dog det behøves ikke; thi det Tilfælde vil neppe indtræde, at Danmark faaer flere Forf.: dets Undergang, dets Selvopløsning er undertegnet.

#

NB9:36

#

Min hele Betragtning af Danmark gjør mit Liv uhyggeligt her; der er noget Uhyggeligt i, at vide og være forvisset om et Lands Undergang, medens Alle juble ved Tanken om en mageløs Fremtid.

Og hvo forstaaer mig? At det jeg venter paa, er at blive aldeles mishandlet, at derfor er det jeg bliver paa Stedet, for at dog den usle og nederdrægtige Smaalighed, der i mange mange Aar har været Danmarks Synd og Skyld, nu i dets Undergang ret kan blive aabenbar. Det er min Tanke, den tilfredsstillende Religiositet i mig, jeg en Poeniterende, og min hele Opfattelse af Tilværelsen, af Landet. Men det Middel jeg bruger er ganske rigtigt det, at arbeide bestandigt flittigere, bestandigt uegennyttigere, og Gud velsigner min Stræben, at den bliver bestandigt betydningsfuldere. Var Forholdet ikke dette, saa gjorde jeg jo ikke Usselheden aabenbar. Det er som der staaer i en *Diapsalm* i *Enten - Eller* ».... dersom nemlig disse Msker kunde tvinge mig til at gjøre Uret, ja da havde de faaet Magt over mig.«

NB9:37

#

Thi det er da summa summarum af de nulevende Mskeners, den hele Generation og noget nær alle Enkelte, Viisdom: den menneskelige Instants. Holder Menneskene med mig, har jeg Majoriteten paa min Side, hvem Satan vil saa krumme et Haar paa mit Hoved ☹: der er ingen Gud til - og saa ere vi Alle Xstne. At jeg af Frygt for Gud og Guds Dom skulde udholde Majoritetens Forfølgelse: det var jo Galskab, og tilmed Usandhed, thi vox populi er jo vox dei ☹: der er ingen Gud til - og saa ere vi Alle Xstne. At slippe det Visse, Visheden for at jeg har seiret (og dertil hører at Majoriteten er paa min Side) for det Uvisse det er jo Galskab, thi sæt saa, at der ingen Gud var til ☹: der er ingen Gud til (thi naar den hypothetiske Sætning ved Sammenligningen med Ens Liv, der udtrykker, at der ingen Gud er til, stilles saaledes, er

den benegtende, anderledes, naar den hypothetiske ved at confereres med et Liv, som eksisterende, ved Opoffrelse og Forsagelse, udtrykker, at der er en Gud til, saa er den positiv, bekræftende, saa man seer, at det Hypothetiske er der intet Urigtigt i, men at det Afgjørende er Ens Liv) – og saa ere vi Alle Xstne.

Stiig saa høit tilveirs Du kan og speid (lidt a la Satan – i Hiob – og en lagttager) ud over Mskene, Du skal see, Du finder Ingen, uden at dette existentielt er hans Viisdom. Vær saa langt som muligt fra, at være nysgjerrig efter Andre, vend Dit Blik ganske ind i Dig selv, men lad saa Dit Liv (hvad der da er en Selvfølge) udtrykke, at der er en Gud til: og Du skal vel komme til at fornemme, føleligt at fornemme, hvad der er de Flestes Viisdom; thi de lade Dig neppe med Fred.

#

NB9:38

#

Præsten kalder en Dreng den Dag han bliver confirmeret: en ung Xsten. Det er bare Affectation, ell. for at skjule over det Utilladelige, at lade en saadan Dreng binde sig ved et helligt Løfte. Sært, at man ikke har indført den Skik at Confirmanten tillige skulde have forlorent Skjæg paa, at han kunde see ud som en Mand, og der være – Mening i, at affordre ham et saadant Løfte. Confirmationen, der skulde være den høitideligste Akt er ikke Andet end en Leeg, hvor Børnene lege Voxne.

NB9:39

#

Jeg driver dog neppe det Hele igjennem, det er for Meget for eet Msk. Just fordi det gjaldt om, at reflectere Xstd ud af en uhyre Forfinelse, Dannelse, af Videnskabelighedens Forvirring o: s: v:, maatte jeg selv være i Besiddelse af al denne Dannelse, zart i een Forstand som en Digter, blot Aand som en Tænker. Men til det Næste behøves der legemlige Kræfter, og en anden Art af streng Opdragelse: at kunne leve af Lidet, ikke at behøve mange Bequemmeligheder, at kunne bruge en Deel af sin Aand til denne Selvtugt.

Tag derfor et Barn, sund og stærk, opdrag ham til den Art af Selvbeherskelse. Han vil saa ved et Par vel anvendte Aar have sat sig ind i hele min Tanke-Operation, han vil ikke behøve Tiendedelen af min Reflexions Flid og Anstrengelse, ikke den Art Gaver, som jeg har havt, og som netop vare fornødne til første Angreb. Men han vil saa være Manden, der behøves: haardfør, streng, og dog tilstrækkelig dialektisk væbnet.

Men sandeligen det tør jeg sige, det Arbeide, jeg har havt, var et herkulisk. Til dette har jeg havt absolute Forudsætninger, en vidunderlig Lykke og Velsignelse, men det næste har jeg ikke saaledes Forudsætninger til. Jeg maatte blive Barn igjen og helst ikke en Alderdoms Søn thi disse mangle gjerne legemlige Kræfter, jeg maatte have mere legemlig Sundhed og langt mindre Phantasie og Dialektik.

#

NB9:40

#

Det der har gjort min Stilling til Pøbelagtighedens Angreb vanskelig, er at Ingen forstaaer at dandse med mig. Var jeg uden videre blevet angrebet af den, saa havde jeg vel baaret mig ad som alle Andre Angrebne, saa er Taktiken den, at faae det bragt i Glemme, saa hurtigt som muligt at slippe bort derfra. Men det er ikke mit Tilfælde. Jeg har et Tilgodehavende hos mine Samtidige: thi Sandhed er og var og bliver det, det var en Velgjerning jeg gjorde mod dem, det var absolut høimodigt af mig, jeg var jo selv den Udæskende. Men det gjør naturligviis, at min Taktik ikke kan være den samme. Men Ulykken er, dette, som min hele Stræben, er adskillig for høit og storartet for en Kneipe som Danmark. Og dette er egl. det, der har gjort mig Vanskeligheder, at Alt gjøres for at et saa dristigt Skridt skal synke ned i den gl. Dvaskhed med at jeg ogsaa er En af dem, som er blevet angrebet. Alle de Samtidige forklare bestandig ud af den lille Tabel og misforstaae derfor mig. Da jeg gjorde Skridtet, regnede jeg paa, og jeg havde det ogsaa, at have personlige Kræfter til at trodse hele Kiøbh. om fornødent gjøres, jeg vilde ikke skulke mig fra Noget, men viste mig endog mere end jeg pleier - og jeg veed, jeg havde Magt dertil. Min Mening var netop, (da jeg havde seet, hvad det førte til, at den Ene efter den Anden af de Angrebne gik af Veien) at blive staaende og ganske rolig gjøre Angrebet paa mig til en Gjenstand med i min Conversation. Jeg mødte hos Mini, jeg forlangte » *Corsaren*«, som man vilde skjule for mig, (det Samme hændte mig hos Pethau) jeg læste den i Andres Nærværelse, talte med dem - og det lykkedes mig som altid at naae den lette Conversations Tone. Men hvad skeer, saa kommer Gjødvdad en Dag fortæller mig, at Folk siger, at det er det Eneste jeg taler om o: s: v: ɔ: det skulde være et Beviis for, at jeg var afficeret. See, der har vi det, jeg ɔ: min Taktik bliver fortolket ud af den hidtil brugelige Taktik, og Giødvdad Ploug o: s: v: vidste egl. hell ikke Andet end dette gl. Kneeb, at see at faae det glemt.

NB9:41

#

Sørgeligt, som jeg i sin Tid sagde til Christian d. VIII, sørgeligt at være Genie i en Kiøbstad. Det sagde jeg naturligviis saaledes, at det blev en Høflighed til ham, jeg sagde: Deres Majestæts eneste Ulykke er at Deres Viisdom og Klogskab er for stor og Landet for lille; det er en Ulykke at være Genie i en Kiøbstad. Hvortil han svarede: saa kan man gjøre destomere for de Enkelte. Det var den første Gang jeg talte med ham. Han sagde mig mange Smigrerier og bad mig at besøge ham, hvortil jeg svarede: Deres M: jeg besøger Ingen. Saa sagde han: ja, da veed jeg dog, at De Intet har imod, at jeg sender Bud efter Dem. Dertil svarede jeg: jeg er Undersaat, Deres Majestæt har at befale; men Lige for Lige, jeg betinger mig Eet« »Naa, og hvad er det?« »At jeg faaer Lov til at tale alene med Dem.« Derpaa rakte han mig Haanden og vi skiltes ad. I Talens Løb, i Begyndelsen, sagde han ogsaa Noget til mig om, at jeg havde saa mange Ideer, om jeg ikke saadan kunde overlade ham Nogle. Dertil svarede jeg ham, at jeg havde meent at min hele Stræben blandt Andet ogsaa var enhver Regjering gavnlig, men at Pointen i den just var at jeg var og blev Privat, da man ellers strax underskjød en smaalig Fortolkning. Og forøvrigt tilføiede jeg: jeg har den Ære at tjene en høiere Magt, hvorpaa jeg har sat mit Liv ind.«

Idet jeg kom ind af Døren og sagde mit Navn, sagde han: det glæder mig særdeles meget at see Dem, jeg har hørt saa meget godt om Dem. Dertil svarede jeg (som naturligviis i Forgemakket havde siddet i Frygt og Bæven og ikke vidst om jeg vilde komme paa Hovedet ell. paa Benene ind af Døren (En der stod med derude spurgte mig netop, om jeg vilde bukke tre Gange, naar jeg kom ind, hvortil jeg svarede, at det var et latterligt Spørgsmaal til mig, Sligt kunde en gl. Hofmand afgjøre forud, jeg vidste ikke om jeg kom paa Hovedet ell. paa Benene derind) men derpaa da, efter at være kommet derind, var traadt ham saa nær paa Livet, at han gik et Skridt tilbage, og havde sikkert mig hans Øine, hvor jeg strax saae, hvad jeg vilde): og jeg Deres Majestæt, jeg har altid sagt til mig selv, tilsidst bliver den Mand, Du kommer til at staae Dig bedst med, det bliver Kongen; thi for at det skal skee, maa jeg have Een, der har Aand nok dertil, og som saa staaer saa høit, at det ikke kunde falde ham ind at være smaalig mod mig.«

I det Hele vare mine Samtaler med ham vel værd at optegne.

NB9:42

#

Den anden Gang jeg talte med Christian VIII var paa Sorgenfrie, og mange Maaneder derefter. Hans Samtaler var forøvrigt i en vis Forstand for mig ikke meget betydningsfulde, thi han ønskede, at jeg skulde tale. Men det var animerende at tale med ham, og jeg har aldrig seet en ældre Mand saa animeret saa næsten opildnet, fast som en Kvinde. Han var en Art Vellystning i Forhold til Intellectualitet og Aand. At dette kunde blive farlig for mig, saae jeg strax og holdt mig derfor saa forsigtigt som muligt langt borte

fra ham. Ligeoverfor en Konge fandt jeg det usømmeligt, at bruge min Særhed som Paaskud til at jeg ikke kom, og anvendte derfor en anden Taktik, at jeg var sygelig. Christian d. VIII var brillant begavet, men egl. løbet vild i sin megen Klogskab, der manglede en dertil svarende proportioneret sædelig Baggrund. Hvis han havde levet i et sydligt Land, og jeg tænkte mig en listig Religieus, havde Chr. VIII været hans sikkre Bytte. Intet Fruentimmer vilde have faaet egl. Magt over ham, end ikke det eminentest begaved, dertil var [han] deels for klog, og deels lidt mandlig overtroisk paa, at Manden er klogere end Qvinden. Men en Jesuit – og han kunde have vendt og dreiet Christian VIII; dog maatte denne Jesuit naturligviis have raadet over det Interessante, thi det gispede han egl. efter. Men indtagende, overordl. fiin, med et sjeldent Øie for hvad der kunde behage og glæde den Enkelte, just denne Enkelte det var han.

Altsaa jeg kom ind. Han sagde: »Det er længe siden jeg har seet Dem hos mig« Dertil svarede jeg, endnu henne ved Døren: Deres Majestæt vilde maaskee først og fremmest tillade mig at gjøre mig forstaaelig. Jeg maa bede Deres M. at være forvissat om, hvor meget jeg paaskjønner den Naade og Gunst, som De viser mig; men jeg er sygelig, og derfor kommer jeg saa sjeldent, jeg kan ikke godt taale denne Venten i et Forgemak, det anstrænger mig.« Dertil svarede han, at jeg ikke behøvede at vente, men at jeg i ethvert Tilfælde kunde skrive ham til« Derfor takkede jeg ham. Derpaa gik vi over til Samtalen, som førtes tildeels spadserende. Han vilde altid helst tale om Regjerings Anliggender, ell. en almdl. Betragtning af eet ell. andet Politisk. Den Dag førte han Samtalen hen paa Comunismen, som han tydelig nok var angst og bange for. Jeg forklarede ham, at efter hvad jeg forstod, vilde den hele Bevægelse, som nu forestod, blive en Bevægelse, som slet ikke kom i Berøring med Kongerne. Det vilde blive Strid mell. Stand og Stand, men de stridende Parter vilde bestandig have Interesse af at staae sig godt med Monarken. Det var Oldti[d]s Problemerne, der kom igjen, og man saae derfor let, at Kongen paa en Maade kom til at staae udenfor. Det vilde blive Stridigheder som i et Huus mell. Kjelder og Stue, og mellem disse og 1ste Sal o: s: v:, men Verten vilde man ikke angribe. Jeg talte dernæst om, hvorledes man streed med »Mængden«: blot staae ganske rolig; at »Mængden« var som et Fruentimmer, med hvem man aldrig streed ligefrem, men indirecte, hjalp den til at forløbe sig, og da den mangler Tanke, vilde den i næste Øieblik bestandig løbe – men blot staae fast. Her sagde han: »ja, det burde isærdeleshed en Konge.« Hertil svarede jeg Intet. Saa talte jeg om, at det hele Tiden behøvede var Opdragelse, og at hvad der i store Lande blev Voldsomhed, det blev i Danmark Uartighed. Da han saa sagde mig nogle Behageligheder om min Aand o: s: v:, benyttede jeg Situationen og sagde: Deres M., seer bedst paa mig, at det er sandt hvad jeg siger, thi mig betræffende dreier Alt sig egl om at jeg er godt opdragen, og derfor egl. om min Fader. Saa talte vi Noget om Guizot, et Angreb der just den Gang var gjort paa ham. Jeg viste det Lumpne i den Tvetydighed, at medens de moderne Stater egl. have gjort Scandalen til en officiel Størrelse i Staten, og

altsaa Taktiken at ignorere, at de saa pludselig en Dag faae i Sinde at sige, at et saadant Angreb skal være Alvor. »Jeg tænker mig Guizot; han har læst Angrebet, derpaa har han i det Høieste seet sig i Speilet for at forvise sig om, at Smilet og Minen var ganske den sædvanlige – og saa, saa hittede man paa, at det skal være Alvor; og hvis han derimod en anden Dag havde taget et saadant Angreb for Alvor, saa havde man udleet ham som en Landjunker, der ikke var vant til Livet i den store Stad.

Saa takkede han mig for den Bog, jeg sidst havde bragt ham, han havde læst i den »det var meget dybsindigt men ham for høit« Jeg svarede: Deres M. har naturligviis ikke Tid til at læse Bøger, og hvad jeg skriver er hell. ikke beregnet paa Dem. De har derimod nu saa nylig havt Naturforskerne hos Dem, det er Noget for Dem, Noget der tillige tilfredsstiller Skønheds-Sandsen.« Derover blev han aabenbart lidt stødt og sagde: ja, ja det Andet kan jo ogsaa være godt.

Jeg havde flere Gange gjort Mine til at gaae, og sagt jeg vilde ikke opholde ham længere. Dertil svarede han hver Gang: ja, ja, jeg har god Tid. Da det skete 3^{die} Gang saa sagde jeg: ja, Deres Majestæt vil selv indsee, at jeg har Tid nok, jeg var bange for at Deres M: ikke havde Tid. Bag efter fik jeg af en mere øvet Mand, hvem jeg fortalte det, at vide, at jeg havde baaret mig ad som en Kloddrian, at man hos en Majestæt ved at ville være høflig i den Stiil egl. er uhøflig, da man blot har at vente, til han bukker.

Endeligen kom jeg da afsted. Han sagde: at det vilde være ham særdeles kjert at see mig. Derpaa gjorde han en Bevægelse med Haanden, som jeg kjendte fra Sidst, han vilde række mig Haanden; men da samme Mand havde sagt mig, at det var Skik, naar Majestæten bød En Haanden, at kysse ham paa Haanden, og jeg ikke kunde beqvemme mig dertil, lod jeg som jeg ikke forstod det, og bukkede.

Imidlertid lovede jeg mig selv at besøge ham saa sparsomt som muligt.

Den tredie Gang jeg besøgte ham var paa Sorgenfrie, jeg bragte ham et Exemplar af » *Kjerlighedens Gjæringer*.« Pastor Ibsen havde sagt mig, at han engang havde sat sig i Hovedet, at han ikke kunde forstaae mig, og den Idee fik jeg ikke ud igjen. Det havde jeg i Tanke. Jeg kom ind, rakte ham Bogen. Han saae lidt i den, og bemærkede Dispositionen i første Deel (Du skal elske, Du skal elske Næsten, Du skal elske Næsten) og øieblikkeligt slog det ham; han var virkelig et begavet Hoved. Derpaa tog jeg Bogen fra ham igjen, og bad ham tillade mig at oplæse ham en Passus, hvortil jeg valgte 1ste Deel p. 150 m: Det bevægede ham, som han overhovedet var let bevægelig.

[a] Saa talte han Noget om Sorøe, holdt et Slags Foredrag derover, og spurgte saa mig: jeg svarede, at jeg aldrig havde tænkt Noget over Sorøe. Han spurgte, om jeg ikke kunde have Lyst til en Ansættelse der. Nu vidste jeg, at han just den Morgen havde været ude at fiske, og derfor indeholdt mit Svar en Hentydning dertil. At Fiskerne foruden de egl. Snører gjerne havde en apparte lille Snøre, paa hvilken de dog stundom fik de bedste Fisk – en saadan aparte lille Snøre var jeg.

Derpaa traadte han op mod Vinduet, og jeg fulgte ham altsaa. Han begyndte saa at tale Noget om sin Regjering. Jeg sagde: at det fulgte af sig selv, at jeg kunde sige ham Eet og Andet, som han ell. maaskee ikke fik at vide, thi jeg kunde sige ham, hvorledes han tog sig ud fra Gaden. Men skal jeg tale ell. skal jeg ikke tale; thi skal jeg tale, saa taler jeg ganske ligefrem.« Han svarede: »tal De kun.« Saa sagde jeg ham, at han havde ladet sig forføre af de personlige Gaver han var i Besiddelse af, at en Konge havde i den Henseende Noget liigt med en Qvinde, der bør skjule sine personlige Talenter og blot være Husmoderen – og han blot Kongen. Jeg har ofte tænkt mig hvorledes en Konge burde være. For det Første, maa han gjerne være styg; dernæst skal han være døv og blind, ell. idetmindste lade som, thi det forkorter mange Vanskeligheder, en dumdristig, en ubetimelig Replik, som dog ved at være sagt til Kongen, faaer en Slags Betydning, affærdiges bedst ved: hvad behager : at Majestæten ikke har hørt den. Endelig maa en Konge ikke sige Meget, men have saadan et Mundheld, han siger ved enhver Leilighed, som følgerigt Intet siger. Han loe og sagde: en deilig Beskrivelse af en Konge. Saa sagde jeg: ja, det er sandt een Ting endnu, saa maa en Konge passe paa at være syg engang imell., det vækker Deeltagelse. Derpaa udbrød han i en besynderlig Interjektion af næsten Glæde og Jubel: aah, det er nok derfor at De taler om, at De er sygelig, De vil gjøre Dem interessant.

Ja, det er ganske vist, han var virkelig at tale med som en Qvinde, saa opildnet kunde han være. Saa viste jeg ham dernæst, at han havde skadet sig selv ved sine Audientser, at han indlod sig for meget personligt med Creti og Pleti, at han derved fjernede især den høiere Embedsstand fra sig, der blev utaalmodig over denne tilfældige Art Indflydelse af Uvedkommende; at han dog selv maatte indsee, at det var umuligt at regjere paa den Maade, at han fik talt med hver Undersaat. Han betænkte ikke, at Enhver, han saadan havde talt med, gik og vrøvlede derom. At Feilen viste sig selv i dette Øieblik, da jeg stod og talte saaledes med ham, om jeg end vist var en Undtagelse, da jeg religieust følte mig forpligtet til at fortie hvert Ord. (Det er ogsaa sandt, jeg har ikke talt til noget Msk. derom, saa længe han levede, og efter hans Død kun til en ganske Enkelt og meget deelviis) Han svarede: at jeg dog ikke maatte troe, at det var blot hans mulige Gaver der havde forledet ham; men at han, da han besteeg Thronen, var af den Mening, at det at være Konge ikke mere kunde være en prestige; men at han ogsaa lidt efter lidt havde forandret det.

Jeg havde sagt, at en Deel af disse Bemærkninger havde jeg allerede havt Leilighed til at gjøre strax den første Dag, han besteeg Thronen. Derpaa sagde han: ja, ikke sandt, det var den Gang, at der blev holdt en Generalforsamling, hvor De var Præsident. – Hukommelse havde han. – Just i det samme Øieblik gaaer Døren til et Sideværelse op, men lukkes strax igjen. Jeg traadte et Skridt tilbage. Han gik hen til

Døren, men idet han gik, sagde han, det var vist Dronningen, hun har saa gjerne villet see Dem, nu skal jeg hente hende. Saa kom han med Dronningen ved Haanden – og jeg bukkede. Det var i Grunden en Udhøflighed mod Dronningen, som hell. slet ikke kom til at vise sig i sin skjønne Repræsentation, hun saae endog ubetydelig ud – men er andet muligt, naar en Dronning paa den Maade skal træde op.

Dronningen sagde, at hun kjendte mig nok, hun havde seet mig engang paa Volden (hvor jeg løb og lod Tryde i Stikken) at hun havde læst en Deel i »Deres *Enten og Eller*, men hun kunde ikke forstaae det« Dertil svarede jeg: Deres Majestæt vil selv indsee, at det er værst for mig. Men i Situationen var der noget Mærkeligere. Christian VIII hørte strax Feilen »*Enten og Eller*«, og jeg hørte den rigtignok ogsaa, forundret hørte jeg Dronningen sige netop hvad Syjomfruene o: s: v: sige. Kongens Blik faldt paa mig; jeg undgik det. Saa talte vi endnu et Par Ord, derpaa sagde Kongen til Dronningen: er Juliane alene hos Dig. Dertil svarede hun: ja – og gik saa.

[b] Derpaa viste Kongen Dronningen Exemplaret af den nye Bog, hvortil jeg svarede: Deres Majestæt har bragt mig i en Forlegenhed, at jeg intet Exemplar har medbragt for Dronningen. Han svarede: aah, vi To kan nok nøies med eet.

Jeg talte nu videre med Kongen. Han spurgte om jeg ikke skulde reise iaar. Jeg svarede, at blev det Tilfældet, blev det meget kort, og til Berlin. »Der har De vel mange interessante Bekjendskaber« »Nei, Deres M:, i Berlin lever jeg aldeles isoleret, og arbejder allerstærkest.« »Men saa kunde De jo lige saa godt reise til Smørum-Ovre« (og saa loe han over sin egen Vittighed) »Nei, Deres Majestæt, hvad enten jeg reiser til Smørum Ovre ell. til Smørum Nedre et Incognito, et Skjul af 400,000 faaes ikke.« Det var nu en lille Spydighed, hvortil han svarede: ja, det er ganske sandt.

Saa spurgte han mig om Schelling. Der gjorde jeg saa nogle Forsøg paa i en Fart at bibringe ham et Indtryk. Saa spurgte han om Schellings personlige Stilling til Hoffet, hvad Anseelse han nød ved Universitet[et]. Jeg sagde at det nok gik Schelling som den Flod Rhinen ved dens Udløb, den bliver stillestaaende Vand – saaledes forbløder han i Egenskab af kgl. preussisk Excellence. Saa talte jeg endnu lidt om hvorledes den Hegelske Philosophie først havde været Regjerings Philosophie, og nu skulde nok Schelling være det.

Dette sidste Besøg, var et Exempel paa den Fiinhed Christian d. VIII havde i at vise den Art Opmærksomhed, som just var beregnet paa denne Enkelte, det var saa smigrende som det kunde være, at gjøre det i den Grad til et Familie-Besøg.

Senere har jeg ikke talt [med] ham. Jeg havde fast besluttet saa sparsomt som muligt at komme til ham, og derfor helst kun, naar jeg havde en Bog at bringe ham. Men at jeg har besøgt ham, fortryder jeg ikke; det er mig dog en kjær Erindring. Havde han levet længere, var det ikke blevet godt for mig, thi han kunde egl. ikke godt lide at Nogen var privat, han meente det hørte med til Kongens Styrelse at anvise Enhver ubetinget sin Gjerning. Det var derfor ogsaa

først i det Øieblik, at jeg begyndte at tænke paa, at gaae ind i en Embedsstilling, at jeg gik til ham.

Det hele Forhold er mig en smuk Erindring, han fik ingen Leilighed til Andet end at faae det absolut animerende Indtryk af mig, og jeg saae ham bestandigt kun som Elskværdigheden og Livligheden selv.

NB9:43

#

Forøvrigt skylder jeg i en vis Forstand Christian VIII. Noget, og Meget, nemlig et behageligt og velgjørende Indtryk af Livet som han [har] bibragt mig. Jeg har altid haft kun altfor stor Tilbøielighed til ikke at gide i Forhold til det Endelige; havde nu Expeditionen ud til Kongen taget en for mig ubehagelig Vending, saa havde det vistnok haft en betydelig Indflydelse paa mig til at gjøre mig end mere indolent. Lige det Modsatte var Tilfældet. Ogsaa i en anden Forstand var dette Forhold mig gavnligt. Omgiven af hele Pøbelagtigheden og af saa megen smaalig Misundelse, uden at have det allermindste Sandsebedrag til Hjælp, da jeg jo var og er slet og ret Privatmand, og ved Forholdenes Usselhed i Danmark ved hvad der er det Fortrinlige hos mig blevet i Mængdens Øine en Særling, fordi de ikke kunne begribe mig. Forsaavidt var det dog ogsaa godt, at de misundelig Fornemme, der stadigen have skjult benyttet Pøbelagtigheden mod mig, kunde faae en lille Vanskelighed at bide paa. Derfor maatte min Existents pointeres lidt. Dertil var Forholdet til Kongen Noget. Det er i en vis Forstand just en Opgave for mig: kun eet Msk, en absolut Monark, og nu tilmed just Christian VIII. Jeg saae let, at det Forhold kunde blive mig farlig, at Chr. VIII kunde faae for megen Smag paa mig; derfor blev der brugt den yderste Forsigtighed, som Enhver vist vil indrømme, der veed, hvorledes han inclinerede for mig. Men paa den anden Side, Forholdet var oppe paa den Spidse, at jeg hvilket Øieblik det skulde være, kunde have marqueret det, om fornødent skulde gjøres.

Chr. VIII var kun saa klog, at han, næsten overtroisk paa sin egen Klogskab, naar han fik et Indtryk af eminent Klogskab, blev næsten phantastisk, og i eet væk frygtede Spøgelser. Han var ikke nervestærk, hans Liv havde mærket hele hans aandelige Bygning, han manglede ethisk Holdning, det Religieuse berørte ham næsten kun æsthetisk - og saa var han klog. At denne Bygning er en uproportioneret sees let, og den er som beregnet paa, at blive, men vel at mærke paa den behageligste og nydelsesrigeste Maade, et Bytte for Underfundighed. I Grunden var han meget herskesyg. Det at han saa gjerne brugte Andre end de officiele Omgivelser, var et Bedrag af hans Klogskab. Han var bange for enhver virkelig Charakter. Var en saadan saa stærkt bygget, at den blot viste sig saa at sige muskuløst, saa fjernede han den. Men en urokelig Charakter skjult i Klogskabens og Phantasiens Smidighed, det var hans Grændse. Dette kunde han ikke løse, og som ved en Naturlov vilde

han være i en Saadans Magt.

Overhovedet har Christian VIII beriget mig med mangan psykologisk lagttagelse. Maaskee burde en Psycholog især være opmærksom paa Konger, og især paa absolute Konger, thi jo friere Msket er, jo bedre bunden i Endelighedens Bekymringer og Hensyn, desto mere er Msket at kjende.

NB9:44

#

Det stundom dog næsten væmmer mig at have med Mskene at gjøre; jeg vilde helst tie bomstille. Naar man taler med dem, hver især, om det Høieste, om lidt Opoffrelse, om ene at ville tjene Sandheden: da billige de Alle det, sige: saadan er det, saadan bør ethvert Msk. handle. Men den mageløse Virtuositet med hvilken de for deres Vedkommende handlende sigte efter de jordiske Formaal: ja den er frygtelig. Paa den Maade kommer jeg til at staae ganske ene, udpeget som en Særling og en Halvgal.

NB9:45

#

Til

Fuldbringelsens samtlige Værker

kunde skrives et lille bitte Forord.

Som en Minister træder af og bliver privat Mand, saaledes ophører jeg at være Forf. og nedlægger Pennen – jeg har virkeligen haft en Portefeuille.

Endnu blot et Ord, dog nei, nu ikke et Ord mere, nu har jeg nedlagt Pennen.

NB9:46

#

I Grunden er det dog forfærdeligt at tænke paa, hvad det skal blive for en næste Generation, hvad Opdragelse den kan have faaet, naar det ved Hjælp af Pressen aldeles bogstavelig har været Tilfældet, at Forældre og Børn enedes om i Fællesskab at deeltage

i Drengestreger. Thi hvad var » *Corsaren*« dog Andet. I min Tid skete ogsaa saadan noget Lignende i Skolen mell. os Drengene indbyrdes, men vi vare naturligviis bange for at Lærere ell. Forældrene skulde faae det at vide. Men nu foregaae Forældrene selv Børnene, det er aldeles officielt. Og Skolemesteren er selv bange derfor, som fE. den Pialt M. Hamerich, der foretrak, at lade en Lærer (Høedt) gaae af fra Skolen, fordi han blev forfulgt af *Corsaren*, og Drengene bragte den med i Skolen. Hvilken Slægt!

NB9:47

#

Det er ypperligt af Luther (i *Prædiken* over Epistelen 4^d Søndag i Advent): at bede Gud om Noget, og saa ikke troe, at han vil give det, det er at gjøre Nar af Gud.

Samt i samme *Prædikens* Slutning: Gud skal være os Alt, og vi være Næsten Alt.

#

NB9:48

#

I Forhold til enhver Endelighedens Gjenstand gjælder det, at der ved at omseile den maa komme det Øieblik, da man har omseilet den; og fra nu af viser den sig mindre. Anderledes med Uendeligheden. Deraf kommer det, at Gud voxer fra de Fleste, efterhaanden som deres Forestilling om det Uendelige udvikles. Jo længere og jo mere man nemlig beskæftiger sig med det Uendelige, jo mere opdager man, hvor uendeligt det er, ∴ jo mere Relativitet og Relativitet lægger man bag ved sig som hvad der dog ikke udtømmer det Uendelige. Man kunde derfor næsten fristes til at sige, at man i Evigheden jo just af den Grund ikke kom Gud nærmere, da Loven for Forholdet er lige det Modsatte, at det Uendelige bliver uendeligere og uendeligere, og man selv blot forsvinder mere og mere derimod. Men i Evigheden er man ikke under Tidens Succession, og den Væren æterno modo er det intensive Punktuelle.

NB9:49

#

Christus forholder sig egl. som Tangent til Jorden (anderledes kan det Gudd. heller ikke forholde sig): Han havde ikke det, hvortil Han kunde hælde sit Hoved. Tangent er jo en ret Linie, der berører Cirklen i eet eneste Punkt

NB9:50

#

At voxer i aandelig Forstand eller aandelig forstaaet betyder ikke at blive større men at blive mindre. Barnet er den reent umidd. bestemmede Egoist og ganske anderledes sikker paa sig selv end den Ældre, der blot nogenlunde har indladt sig med det Uendelige. Al Udvikling aandelig forstaaet bestaaer ikke i at der føies til men i at der tages fra mig, alt det Formeentlige o: s: v:, som jeg har og som var min Styrke i Umiddelbarheden. Man seer her, hvor dum den er denne Vrælen paa det Positive. Derfor er det jo ogsaa den høieste religiøse Akt: at blive til Intet for Gud. De fleste Mskers Ulykke er ingenlunde, at de ere svage, men at de ere for stærke - til egl. at mærke Gud. Et Træ, et Dyr er endnu stærkere, og derfor mærker det slet ikke Gud; en Steen er allerstærkest og mærker derfor absolut Intet til Gud.

NB9:51

#

Man taler om, at ethvert Msk. har Samvittighed, og forudsætter det: og dog er der ingen Færdighed (hverken en legemlig fE at dandse, synge o: s: v:, eller en aandelig fE at tænke o: D) der fordrer en saa langvarig og saa anstrengende Skole som inden et Msk. egl. kan siges at have Samvittighed. Som Guldet i rene Tilstand findes blandet med allehaande uædle og ueensartede Bestanddele, saaledes med Samvittigheden i den umidd. Tilstand, der har Elementer i sig som ere lige det Modsatte af Samvittighed.

Deri ligger det Sande af hvad Hegel taler om, at Samvittighed er en Form af det Onde. Men paa den anden Side er det uforsvarligt udtrykt af Hegel. Thi han burde have sagt: det Mange, ja de Fleste kalde Samvittighed er slet ikke Samvittighed, men vapeurs, Opstød fra Maven, Gavtyvestreger o: s: v: - en Ridefogeds Samvittighed.

Man maa sige, at det Evigheden, hvor hvert Msk. skal dømmes, først og fremmest vil fordrer af ethvert Mske er, at han har skaffet sig en Samvittighed; det bliver egl. Grund-Dommen: har Du haft en Samvittighed ell. ikke; men vel at mærke, har Du ingen haft, saa er Du dømt.

NB9:52

#

Der er noget tragi-comisk i min Situation med R. Nielsen. Han har efterhaanden læst sig saaledes ind i mine Skrifter, at hvert andet Øieblik kommer et Billede, en aandrig Bemærkning, som jeg kjender, og kunde citere fra Stedet; men han synes ikke at mærke det.

NB9:53

#

Det kunde blive rehtorisk smukt og virkende, at slutte en Tale, som saa ofte gjøres, med et Vers af en gl. Psalme, og saa just i det Øieblik Tilhøreren er ganske sikker paa at det er forbi, lyrisk at exegetisere over de enkelte Ord, men kort.

fE, Talen er færdig, nu kommer »et Vers af en gl. Psalme«:

og saaledes vil det ogsaa skee, ja saaledes maa det være; thi naar Edikken bliver surere og Galden bitterere, som iskjenkes os: o, den mindste Smule Trøst, som vi neppe smagte i de glade og lykkelige Dage, da vi nærredes ved Slikkerie, den bliver dobbelt sød, den er ikke i og før sig sødere, men Edikken er surere og Galden bitterere. Altsaa

NB9:54

#

Overhovedet kunde det blive skjønt saaledes at tage et enkelt Vers, og successivt lade det blive til, indvirket i lyrisk Commentar.

Exempel.

A: T: Det var i en ældre Tids Psalmedigtning almdl. at fremstille Sjælens Forhold til Xstus som en Samtale, og under Billedet af Forholdet mellem en Brud og Brudgom. Sjælen var Bruden, og benævnes ofte med det Navn Sulamith.

Det er nu Tilfældet i en gl. Psalme, hvor det forestilles, at Sjelen (Bruden) er blevet utaalmodig, ikke kan skikke sig i det Livs Lidelse, men utaalmodigt venter paa Befrielsens Stund. Saa forestilles Xstus at tale til Bruden og han siger:

det er altsaa endnu midt i Vinterens Hjerte, der er længe til Foraaret, derfor er det utaalmodigt nu at ville have Foraar; der er meget mere at udholde før Befrielsens Time slaaer, ja Lidelsen har maaskee neppe ret begyndt. Luften er endnu fuld af Snee; ja det er ikke blot koldt, men koldt saa det gyser i En, uhyggelig koldt, thi det er ikke altid gysende fordi det er koldt. Derfor har Digteren dannet det nye Ord: Gysekuld. Altsaa

Altsaa Bruden forestilles at sidde ved Vinduet, og lukker Vinduet op; men Den, der lukker Vinduet op

[a] Det er af Brorsons *Svanesang* N° 49, 1 p. 867; men jeg citerer den lidt anderledes, lader den første Linie gaee ud, og trækker de to følgende hen til 4de.

[b] Det er tidligt paa Vinteren, »Vinter-Sneen« er langt fra endnu ikke kommet ned, den staaer og piner i Luften, deraf den uhyggelige kolde Luft, saa det gyser i En: Gysekuld.

paa den Aarstid, han venter utaalmodig, han spørger hver Time, hvert Øieblik efter Forandring. O, og det er jo endnu midt i Vinteren.

som maatte Foraaret komme, springe ud liig Knoppen af Stengelen; og stirrer »alt« allerede, o, det er meget for tidligt! ell. og stirrer »alt« : bliver ved at stirre: o, saa vil Du komme til at stirre længe, medens kun Din Utaalmodighed voxer., og gjør den lange Tid endnu længere, og Vinteren endnu koldere, og Luften endnu uhyggeligere med dens Gysekuld. Altsaa

NB9:55

#

δικαιος betyder egl.: lige, og efter hvad Rosenvinge har fortalt mig, findes det saaledes brugt etsteds hos Xenophon i *Cyropedien* om en Vogn.

Naar der nu staaer i Evangeliet om den utro Husfoged: det uretfærdige Mammon, hvad om man forstod det saaledes: det ulige Mammon : Mammon, som har den Egenskab at befæste Forskjel mell. Msk og Msk. og paa en aldeles ligegyldig (: uretfærdig) Maade. Thi dette er jo just »Penges« Væsen.

NB9:56

#

NB.

NB.

Spørgsmaalet er: naar skal alle de sidste Arbejder udgives! At jeg har dem færdige, er hvad jeg atter ikke noksom kan takke Gud for. Og var jeg ikke blevet holdt i Spændingen, med ny Smerters Tilsætning, havde jeg maaskee aldrig faaet dem frem; thi er jeg først kommet ud af Productivitetens Fart, kommer jeg aldrig saaledes ind i den igjen. Nu er det lykket, og mig er det nok at de ere til, reenskrevne og færdige, indeholdende Fuldendelsen, og den totale Bygning af det Hele, gaaende saa langt, som jeg overhovedet kunde gaae til: Forsøg til Christendommens Indførelse i Christenheden, men vel at mærke »digterisk, uden Myndighed«; thi jeg er, hvad jeg altid har fastholdt, saa bestemt, jeg er ingen Apostel ell. D., jeg er et Genie digterisk-dialektisk, religieust og personligt en Poeniterende.

Men naar skal de nu udgives? Dersom jeg endnu i den Ueensartethedens Stilling jeg hidtil har indtaget, altsaa uafhængig, fri, ubunden, svævende, dersom jeg værende i den Existentsform udgiver dem, saa hjælper det kun lidet med alle de uendelige nøiagtige dialektiske Bestemmelser i Skrifterne, for at væрге mig mod den usalige Forvexling, jeg bliver dog forvexlet med en Saadan.

Har jeg derimod først forskaffet mig en Stilling i det Bestaaende, saa er min Existents til Hinder for denne Misforstaaelse. At jeg, hvis jeg først havde indtaget en saadan Stilling, ikke havde formaaet at udføre Skrifterne, derom er jeg inderlig overbeviist, og det er da egl. let at forstaae. Men nu er det gjort, og nu holdes der blot inde med Udgivelsen.

»Dommen«, hvis man saa vil, der er indeholdt i disse Arbejder, Dommen over Christenheden vil jeg da selv, som enhver Anden, være underlagt derved at jeg er saaledes situeret. Men just dette vil forhindre, at jeg ikke forvexles med en Apostel ell. Deslige. Skrifterne ere, digterisk, som vare de af en Apostel, men jeg er traadt til Side, thi jeg er ikke Apostelen, Intet mindre, jeg er Digteren og en Poeniterende.

Det er det Skiær jeg bestandigt har havt Øie paa, Forvexlingen med en Apostel. Indtræder den, saa har jeg forspildt min Opgave, og forskyldt en Utroskab.

Vistnok har Styrelsen ubeskriveligt understøttet mig, det veed jeg allerbedst selv, men det er ikke paa nogen saadan overordl. Maade, som havde jeg et særligt Forhold til Gud.

Virkningen af dette hele »monumentum ære perennius« vil blive en reen ideel. Det er som en Dom, men jeg er ikke »Dommeren«, jeg underkaster mig selv Dommen.

NB9:57

#

Forstaaet bliver jeg dog slet ikke. Man vil bestandig forklare Alt som Stolthed, som om jeg har villet være noget Stort i Verden.

Man forstaaer mig slet ikke ☹: man forstaaer mig i det Lavere, men ikke i det Høiere. Vil jeg sige til En: »nu vil jeg reise, jeg behøver Recreation«, da svarer han »det kan jeg forstaae« – men at jeg ikke har villet reise før, at jeg har villet anstrenge mig, som jeg har gjort det, det kan han ikke forstaae. Vil jeg sige til En: »nu vil jeg søge et Embede« da svarer han: »det kan jeg forstaae«, men at jeg hidtil ikke har gjort det, at jeg har givet Afkald paa alle saadanne Fordele, kan man ikke forstaae.

#

NB9:58

#

Den der lever i meget smaae Forhold (Stilleben), kommer let i den Vanskelighed, at ville anbringe Guds-Forholdet, eller sætte Gud i Forhold til de største Ubetydeligheder. fE, at der idag er Røg, at igaar Maden var sveden o: D:, det »er Guds Straf«, ell. i ethvert Tilfælde man kommer derved til at tænke paa Gud. Hele Begyndelsen i en Novelle af Tieck der Jahrmagt er godt opfattet i denne Henseende.

De, der leve i Verdens Tummel, komme let i den Vanskelighed, at der overhovedet intet Tilfælde tilbyder sig for dem, hvor det ret bliver Pathos og Alvor med Tanken om Gud ell. med at tænke Guds-Forestillingen til. De have saa mange courante Begreber og Erfaringer, at Alt strax rubriceres, og egl. Intet gjør det pathetiske Indtryk. En Præst fE som begraver 10 hver Dag, vier 20 hver Søndag, døber Børn i Dousinviis, kort aldrig er af Kjolen.

Det er derfor en god Maalestok for hvad ethisk Alvor der er i en Præst: med hvilken Pathos han formaaer at give hver af disse Repetitioner Høitidelighed. Det er Tilfældet med Biskop M:, og han er egl. derved større end ved al hans Veltalenhed.

Som Prædikant har Mynster unegtelig Noget tilfælles med den Art Viisdom og Virtuositet, som naar en kløgtig Husmoder, der tilige er Dame og altsaa har noget Fornemt, veed at give det Udseende af, at der er Overflod paa Bordet uagtet det Modsatte er Tilfældet. Jeg glemmer ikke den Virtuositet, hvormed Tante paa Kjøbmagergade kunde sige: ikke et lille Stykke Kylling - og saa var der omtrent en Vinge, hvilken naturligviis Alle lod gaae passere og sagde: nei tak jeg har faaet; og det var næsten som havde vi virkelig Alle faaet. Mynsters Styrke er Serveringen, og denne, men for ham, sædelige Virtuositet gjør stundom Kunststykker, der for en hurtig Phantasie erindrer om Miraklet med de 3 smaa Brød. Dette er naturligviis ikke et Bedrag, men en ædel Viisdom; der er nemlig i religieus Henseende en Umættelighed, som er intet mindre end religieus.

#

NB9:59

#

Dette er Loven for Forholdet mell. Gud og Msk. i Guds-Forholdet.

Divisio

Der [er] en uendelig svælgende kvalitativ Forskjel
mell. Gud og Msk.

Dette betyder, ell. Udtrykket derfor er: Msk. formaaer
slet Intet, det er Gud der giver Alt, ham, der giver
Msk. at troe o: s: v:

Dette er Naaden; og her ligger Xstd.⁵ Første.

Subdivisio.

At uagtet det naturligviis intet ubetinget intet
Fortjenstligt kunde have med nogen somhelst
Gjerning, saa lidet som at Troen kunde være
Fortjenstligt (thi i saa Fald er jo Divisio ell.
Oversætningen hævet, og vi er jo her i en
Undersætning.) gjælder det dog om barnligt at turde
indlade sig med Gud.

Skal Divisio være Alt saa bliver Gud saa uendelig
ophøiet, at der slet intet egl. ell. virkelig Forhold mell.
Gud og det enkelte Msk.

Man maa derfor passe saa nøie paa Subdivisio, uden
hvilken den Enkeltes Liv egl. intet Sving faaer.

Overhovedet maa man høre meget nøie efter, hvo det
er der taler. Thi Divisio ell. det i den Indeholdte kan
siges saaledes, at det er Udtrykket for den dybeste
Gudsfrygt; men ogsaa saaledes, at det i Grunden er et
Bedrag med at skrue Gud saa høit op. Det kan saa
være enten for at faae Lov at leve ganske som man
selv vil, i verdslig Betragtning af Livet, ell. dog for at
faae Lov til at føre et religieust Stilleben uden ret at
komme ud i Farerne.

#

NB9:60

#

I vor Tid gjælder det især om at faae det Barnlige
igjen, at det dog lader sig gjøre at et Msk., et enkelt
Msk. i Sandhed forholder sig til Gud betræffende dette

sit Smule Livs Anliggender. Thi det er jo dog givet ganske i Almdl, at Gud er noget uendelig Ophøiet, saa [det] dog neppe nu kunde falde et eneste Msk. ind saadan udenvidere at ville spille Kamerat med Gud. Men Ulykken er, at Ophøietheden, som udsiges om Gud, er bleven en Trivialitet og egl. Aflad fra Guds Forholdet. Og, som sagt, her kan den strengeste Orthodoxie saa let komme til at bedrage sig selv med sin Lære om: at det er Gud der gjør Alt ved os, vi formaae slet Intet; thi Incommensurabiliteten kan jo ogsaa være Aflad.

NB9:61

#

I Betragtning af at Peter er min Broder, og i Betragtning af de religieuse Forudsætninger til at kunne dømme, han jo aabenbart har, og fordi det dog ogsaa er mig som et Ansvar, at bringe ham i den Situation, at han, naar jeg er død og Selvfornegtelsens dialektiske Knude for mit Liv er løst og dets Smerte kan interpretere det, da skal have den Ydmygelse, at han egl. har bedømt mig feil: har jeg, men med stor Forsigtighed, dog lagt ham det lidt paa Sinde, at han skulde see sig for.

Men han er, saa siger han, sikker nok i sin Dom. Saa bliver det hans Sag, det er ikke for min Skyld jeg har gjort det. Jeg forstaaer ham meget godt, at han dog egl. kun kan forklare sig mit Liv, som en dumdrstig Stræben efter det Store.

Det forstaaer sig det er saa nemt, thi at Sligt er til, har man da længe nok vidst; det er saa nemt, istedetfor at vove sig ud blot en lille Smule i de Tanke-Anstrængelser, som mine Skrifter indeholde, just ved at vise den smale Grændse mell. hvad der kan være sand Selvfornegtelse og Egoisme. Min Forfatter-Realitet ligger just for saa stor en Deel i at have næsten opdaget: Sympathiens Lidenskab.

Men alt Sligt koster Anstrengelse; det er langt nærmere at forklare mit Liv paa hiin Maade, saa selvbehageligt finde at det egne Stilleben er noget Høiere i religieus Forstand.

Han er mig et Exempel paa og et Beviis for, at et Msk. ikke forstaaer mere end hans Liv udtrykker. Deraf denne hans Opfattelse, ifølge hvilken saa, hvad Modstand der i en senere Tid er blevet mig til Deel er Nemesis ell. Guds Straf.

Nu, for min Skyld er det temelig ligegyldigt; men mit Ansvar, hvis jeg har noget, troer jeg at have indfriet.

#

NB9:62

#

Christus siger: hvi ere I saa frygtagtige I Lidetroende. Han bruger to Ord, og dog hvad Under at man er frygtagtig, naar man er Lidetroende!

NB9:63

#

Det er dog en mærkeligere Titel: *Viisdom for en Penning kjøbt for en Million »Anger«*. Den er af en R. Green udkom i Slutning af 16 Aarh. Omtales af Ben Jonson i hans Stykke: *Epicoene*, oversat af Tieck i samtlige V. 2^{det} Bind p. 371 første Spalte i en Note.

NB9:64

#

Ulykken i Xstheden (og det er ogsaa Ulykken for de faae egentligere Xstne, der ere) er at Forestillingen om Guds Ophøiethed, om Xsti Ophøiethed er blevet saa uendelig at den egl. er blevet phantastisk, og at der intet virkeligt christeligt Liv bliver Tale om, men høist lidt jødisk Fromhed.

Skriften gjentager jo atter og atter, at vi skulle lide i Lighed med Xstus ell. i Samfund med Xstus. At forstaae dette, om de almdl. msklige Lidelser, hvilke jo vare fuldt saa vel i Hedenskabet (at miste sin Kone, at tabe sin Formue, blive syg o: s: v:) er dog aabenbart Fordreielse.

Kloster-Askese o: s: v: var en ungd. Modenhed. Men det, der egl. er fordret af Enhver, er at han med sit Liv skal vidne om Sandheden, og vel at mærke ikke indenfor Sandsebedrag, som fE ved at være Præst (Embede – Levebrød –) men understøttende Sandheden. Gjør han det, saa vil nok ogsaa de egl. christelige Lidelser komme.

Men baade Gud og Xstus er blevet de Xstne altfor fjernt uendelig Ophøiet, til at den Enkelte sætter sit Livs Enkeltheder sammen med Tanken om dem, saa han i Sandhed bliver den Enkelte. Udflugten og Undskyldningen og Feighed og Frygtagtigheden siger bestandigt: skulde Du være en saadan Enkelt iblandt alle disse utallige Millioner. See, her er Sluddret; thi derpaa maa svares: nei, saaledes skulde hver Enkelt være.

Det Vanskelige, og især da for Forstands-Msker, er først at have i Sandhed den uendelige Forestilling om Guds Ophøiethed, og Xsti Ophøiethed, og saa barnlig Frimodighed til ganske barnligt at indlade sig med dem for sit eget personlige Livs Vedkommende.

Det er denne Indadvendthed det kommer an paa. Hvo

i al Verden kunde ell. turde, i det Øieblik han tænker paa at hans Løbe Numer i Slægten er fE N° 27 Billioner o: s: v:, vove at indlade sig med Gud. Men Sagen er, det skal han hell. ikke, han skal just lukke sine Øine, blot tænke paa Gud, blive et stakkels enkelt Msk, hvem Guds uendelige Kjerlighed giver barnlig Frimodighed, og forøvrigt glæde sig ved den Tanke, at saaledes har ethvert Msk. Lov til at gjøre, ja det skal han gjøre.

Men Guds-Forestillingen faaer ingen Magt over Mskenes Liv, just fordi den er blevet dem phantastisk ophøiet. Hvad kan det hjælpe, siger man, det Smule jeg kan gjøre, og hvad behøver Gud det, han den uendelig Ophøiede; jeg gjør bedst i at passe mig selv og mit Liv i msklig Klogskab, og ydmygt huske paa, at Gud gjør Alt. Aah Sludder, vilde jeg svare, og jeg vilde tilføie: sørgelige Tvetydighed, thi Gudfrygtighedens Udtryk kan her være til Besmykkelse for det reent verdslige Sinds Magelighed, Feighed, Forstandighed.

Sagen er ganske simpel. Det maatte da være et stort Fæ, der kunde bilde sig ind, at Gud behøver En. Nei, man elsker Gud af sit ganske Hjerte, og saa holder man sig barnlig forvisset om, at han, der sidder i Himlene og tænker paa hver Spurv i Særdeleshed, at han tillader En, at gjøre Sit efter bedste Evne, ja, at dette, at man gjør det, naar man først beder Forlov hos ham, at det - i barnlig Eenfoldighed forstaaet - glæder ham.

Gid dog Msk. maatte lære at tænke mskligt om Gud! Her er ikke Tale om dette Barnagtige og Vanvittige uden videre at blive Kamerat med Gud. Nei først, først den uendelige Forestilling om Guds uendelige Ophøiethed, og saa, saa det Næste: den barnlige Frimodighed til for Alvor og i Sandhed at indlade sig med ham. Men Xstheden har faaet Gud gjort saa ophøiet, at det egl. betyder man har practiseret ham udenfor. Og man seer stundom selv blandt de faae mere Religieuse Saadanne, som egl. ved al denne Tale om Guds Ophøiethed praktisere Gud uden for.

I Apostlenes Tale faaer man bestandigt dette Indtryk af, at de havde omgaaedes personligt med Xstus, levet med ham som med et Msk. Derfor er deres Tale saa menneskelig, uagtet de jo aldrig glemme den uendelig qualitative Forskjel mellem Gud-Msk og andre Msk.

Men tilsidst er det nu i Xstheden gaaet Touren rundt, at hver Enkelt siger: skulde jeg blandt denne utallige Mængde Msker være en saadan Enkelt - og summa summarum bliver saa (naar hver Enkelt siger det, og hver Enkelt har jo lige Ret dertil) at Gud ikke faaer en Eneste. Og Msker maa Gud jo dog have, han skal jo bruge dem. Forholdet er derfor egl. lige omvendt: enhver Enkelt skulde egl. være en saadan Enkelt, det er Guds-Fordringen. Og det vil ogsaa blive Tilfældet med enhver Enkelt, der, gudfrygtigt, ikke begynder med de Mange, men med sig.

NB9:65

#

I Forhold til det Gode som til det Onde, det Dæmoniske som det Religieuse gjælder det om at være en stor Egoist : en stor Egoitet, Subjektivitet. De fleste Msker have ikke Subjektivitet nok til at Styrelsen ret kan faae fat i dem, og derfor blive de hell. ikke [i] dybeste Forstand gode ell. onde, men en Melange. Den samme Egoitet som er en Despot, en Tyran en af disse store Skikkelser i den Retning, kan være den sande Religieuse – men saa er denne Egoisme knust og i ubetinget Lydighed underlagt Gud. – De fleste Mskers Liv er som Græssets – kun Træerne tager Stormen fat i, og det store Træ oplever meget, Græsset oplever saa godt som Intet.

Den, der i det afgjørende Øieblik af sit Liv, hvor det gjælder om absolut at indlade sig med Gud og tage Naadestødet, henvender sig til et andet Msk: hans Religieusitet vil blive msklig Medlidenhed. Thi et Msk. kan væsentligen ikke begribe ell. troe paa noget Høiere end det han selv har sit Liv i.

Man kan sige, at det i et saadant Øieblik at tage sin Tilflugt til et andet Msk, er naturligt, er mskligt,^a er Pligt. Men Spørgsmaalet er dog om det ikke ogsaa er Mangel paa Tillid til Gud – thi Gud ligger En dog allernærmest. Men det er et Vovestykke. Den som gjør det saaledes, hans Religieusitet vil faae i eet Øieblik en Lighed med Grusomhed. Dette er ganske Xstd. Var det det Sande, dette med den msklige Medlidenhed, saa er jo Xsti Liv, og enhver Apostels Liv en Misforstaaelse. Sandt nok en Apostel taler ogsaa mildt. Ganske vist, og til andre Tider taler han strengt; sin Tale forandrer han. Men medens han forandrer sin Tale saaledes, staaer hans Liv uforandret, hver evige Dag udtrykkende den noterede Cours, at han ikke fuser i Medlidenhed, men lader det komme til den Yderlighed at blive slaaet ihjel, altsaa at Andre blive skyldige i et Mord.

a , beskedent,

NB9:66

#

Dersom jeg væsentligen har Reflexion og er i det Tilfælde, at jeg skal handle afgjørende, hvad saa? Saa vil min Reflexion udvise mig lige saa mange Muligheder pro som contra netop lige saa mange. Og hvad vil saa dette sige? Det vil sige, at jeg, som ethvert Msk. skal behage at bemærke, at der er et Forsyn, en Styrelse, en Gud til; at min, ell. et Mskes Reflexion blot formaaer at lære at blive opmærksom herpaa; at her, om jeg saa tør sige, skal betales Bompeng. – Og hvad er det saa, jeg er stødt paa? Paa det Absurde. Hvad er da det Absurde? Det Absurde er, som det sees, ganske simpelt: at jeg, et Fornuft-Væsen, skal handle i det Tilfælde hvor min Forstand, min Reflexion siger mig: Du kan lige saa godt gjøre det Ene som det Andet, det er, hvor min Forstand og Reflexion siger mig: Du kan ikke handle –

at jeg der dog skal handle. Men dette Tilfælde vil indtræde hver Gang jeg skal handle afgjørende; thi da er jeg i uendelig Lidenskab, og saa kommer netop Misforholdet mell. at handle og Reflexion frem. Hvor jeg handler saadan i daglig Slendrian, der mærker jeg ikke Hemmeligheden med Reflexionen, og indbilder mig, at handle i Kraft af Reflexion, uagtet Intet er umuligere; da just Reflexion er Mulighedernes Ligevægt. – Det Absurde ell. at handle i Kraft af det Absurde er da at handle i Troen, i Tillid til Gud. Ganske simpelt. Jeg skal handle, men Reflexionen har spærret mig Passagen, saa tager jeg en af Mulighederne og henvender mig bedende til Gud og siger: saaledes gjør jeg, velsign Du det nu, jeg kan det ikke anderledes, thi jeg er ved min Reflexion standset.

Dette vilde ethvert Msk. opleve, enten han har megen ell. liden Reflexion; thi Reflexionens Væsen er det samme, om dens Grad end er forskjellig i det forskjellige Individ. Men Grunden hvorfor det saa sjældent opleves, er, at sjældent et Individ er saa indadvendt; naar Vanskeligheden begynder henvender han sig til en Anden om Raad, og denne giver ham saa en Reflexion, og saa gaaer det. Dette gaaer ganske simpelt til. A er i Vilderede, istedetfor nu at holde ud og saa komme til at handle i Kraft af Gud, gaaer han fE til B. A antages at have 5 Portioner Reflexion, B derimod 7. Reflexionen i A, naar den var blevet holdt strengt i Indelukkethed, vilde ganske rigtigt have udviist de 5 Muligheders Ligevægt, ell. 5 Mod-Muligheder; nu faaer han een Mulighed fra B; da denne Mulighed ikke er A^s egen, har han naturligviis ikke Mod-Muligheden (og B enten tænker den ikke, ell. fortier ham den) og saa handler han ved Hjælp af den og mener at handle i Kraft af Reflexion. Det er lutter Indbildning og Sandsebedrag.

Intet er umuligere og mere selvmodsigende end at handle (uendeligt – afgjørende) i Kraft af Reflexion. Den der siger, at han har gjort det, han angiver blot sig selv enten at han ingen Reflexion har (thi den Reflexion der ikke for hver Mulighed har Mod-Mulighed er ikke Reflexion, hvilken jo er Dobbelttheden) ell. at han ikke veed, hvad det er at handle.

NB9:67

#

Replik af en digterisk Individualitet.

For at der skulde være Tale om, at en Person, der havde gjort det til Profession og Næringsvei at bagtale o: s: v: (fE Goldschmidt) var at betragte som tilhørende Samfundet igjen maatte der fordres: først og fremmest at han gjorde ubetinget Afbigt, og een Gang hvert Aar idetmindste i lige saa mange Aar som han havde drevet Professionen. Man kunde ogsaa fordre, at han skulde give Pengene, han har tjent,

tilbage – det gjorde dog Judas, han gav dog de 30
Secler tilbage.

NB9:68

#

Som et Exempel paa hvorledes Mynsters Tale om
Xstd. egl. afskaffer Xstd, trækker den ned i det altfor
ubetydelige kan tjene N° XXII: hvorledes kunne vi
udbrede og befæste Christi Rige. Den Maade, paa
hvilken han der (især i Slutningen) saadan forklarer
det at bekjende Xstum om at gaae i Kirke om
Søndagen, saa de, der gjøre det, de bekjende Xstum,
de andre ikke – det er dog for galt. Store Gud er det at
bekjende Xstum, hvor reduceret dog det Christeliges
Fordring er blevet!

NB9:69

#

Goldschmidt vil igjen vinde Publikum. Nu, jeg
fortæner ham i een Forstand ikke deri, han er nu een
Gang den han er, ret beregnet paa at profitere af en
saadan Opløsnings-Tid, tildeels foragtende sig selv,
fortvivlet, pengebegjerlig, uden Charakter. Det er det
jeg bestandigt har sagt om ham, han er et ikke
umærkeligt Phænomen – han svarer til en sædelig
Opløsning som en Cholera-Flue til Cholera. Det er mig
keedsommeligt paa en Maade, at jeg skal være
forpligtet til at trykke lidt paa det Punkt, thi jeg vilde
gerne indrømme hans Talent hvad det kan fordre.
Men jeg maa pointere ethisk. Jeg har kun liden Løn
derfor, thi det bliver vel misforstaaet som Pirrelighed.

NB9:70

#

Det er dog naar man tænker derpaa et underligt
gribende Ord:

at skjule En med sine Saar – istedetfor hvad jo
nærmest ligger for Tanken, at skjule En med sin Magt
og Herlighed, Kraft og Vælde o: D.

NB9:71

#

Af *Kirketidende* (for 2 Febr. 49) seer jeg i en Slags
Anmeldelse af Birkedahls *Prædikener*, at han slet ikke
vil erkjende en Stats-Kirke og bekæmper dette i
Prædikener. Fortræffeligt, der har vi igjen et af disse
forvirrede Phænomener, han burde dog indsee, at det
Første han havde at gjøre var at nedlægge sit Embede
som Præst i Statskirken, Levebrødet. Men det
forstaaer sig, han vilde vel ganske nemt svare: saa
har jeg jo Intet at leve af. Og det forstaaer sig, han vil
blive forstaaet af hele Verden, der finder dette med
Levebrødet ganske i sin Orden, men at hvad jeg siger
er Overspændthed. Derom er jo dog ingen Tvivl at B.
for sin egen Skyld burde gjøre det, for at see, hvorvidt

hans Overbeviisning staaer saa fast, at han for den kunde bringe et Offer. –

NB9:72

#

Den samme Indvending, i hvilken Assessoren i *Enten – Eller* fanger A (istedetfor at docere og formane at bringe ham en Yngling paa Halsen, der vil consulere ham. det Rørende cfr især i den *anden Afhandling af 2^{den} Deel*) den samme Indvending gjør Tilværelsen selv mod En, naar man vil gaae ud i de afgjørende religieuse Bestemmelser, hvor det Grusomme er den ene Side. Tilværelsen foranlediger En til at blive opmærksom paa de Mange, mange mindre begavede, svage, eenfoldige Msker, Qvinder, Børn, Syge og Sorrhfulde o: s: v:; mellem hvilke man lever. Og siger Tilværelsen saa til den Religieuse: kan Du mod disse nænne at skrue det Religieuses, Salighedens Priis saa høit som Du gjør, Du Grusomme. Og dersom den Religieuse isandhed er den Religieuse og altsaa har Kjerlighed, saa gjør denne Indvending et dybt Indtryk paa ham, han som saa gjerne vil være hos de Lidende, hvis eneste Trøst og Glæde det i Grunden er at trøste Lidende.

Men Indvendingen er »den mskelige Medlidenheds« Anfægtelse. Hvad lærer Forbilledet; skaanedede Xstus sig selv, ell de Andre. Var det msklig Medlidenhed: til En, som var villig at følge Ham, men blot forlangte at begrave sin Fader forinden at sige: lad de Døde begrave deres Døde. Er det ikke grusomt, msklig talt, msklig talt næsten oprørende, at formene ham hvad der [er] en Pietets-Sag? Man sige ikke: at Xstus jo var det Store, og saa maatte der ikke fuskes i Medlidenhed; dette er en Misforstaaelse, thi Xstus var ikke det Store, men Han var Kjerlighed, og altsaa i samme Grad som Hans Kjerlighed var større, i samme Grad maatte der jo være mindre Grusomhed. Nei Sagen er, Xstus er det Absolute, og denne Grusomhed er uadskillelig fra det Absolute. Eller er der vel mindste Spor af msklig Medlidenhed i den Replik til den Stakkels Peder: viig bort fra mig Satan. Peder meente jo dog Xstus det godt paa sin Viis o: i msklig Medlidenhed, og saa at behandle ham paa den Maade.

Sagen er, Medlidenhed skal og maa den Religieuse ubetinget have med alle de Svage; han vilde gjerne blive hos dem trøste dem o: s: v:; men han tør det ikke, o: han tør ikke have sit Liv i denne Medlidenhed, saa han istedetfor at blive Gud tro, slaer af og bliver i Medlidenhedens Religieusitet.

Saasnart derfor en Religieus ikke fornemmer det saaledes: jeg tør, jeg kan ikke anderledes (o: han er i det Absolutes Magt, absolut Lydighed fordret af ham) saa skal han svinge af, og blive i Medlidenhedens Religieusitet.

Faren for den Religieuse, der er i det Absolutes Religieusitet, er naturligviis: Fortjenstligheden, at det

ikke bliver istedetfor Fromhed Formastelse, at han vil være bedre end andre Msker, ell. gjøre sig ligesom fortjent af Gud, ell. dog have den Selvtfredsheds Bevidsthed at have gjort Sit.

I Almindelighed vil derfor ogsaa en saadan Religieus have en hemmelig Note, i Lighed med Pauli »Pæl i Kjødets«, der giver ham Frimodighed til at holde ud, fordi den just lærer ham, at han er Intet, og gjør dette i Sandhed til Sandhed i ham. Det er, den absolute Religieusitet kan Ingen for egen Regning vove sig ud i, den maa begynde i en ganske egen Forstand med Gud. I andet Fald bliver det der dialektisk er Grusomhed i absolut Religieusitet, slet og ret Grusomhed, Synd, Brøde.

NB9:73

#

Det er mærkeligt nok, at Chineserne have den samme Skik som Jøderne. Confucius' Navn er Khu ell. Ju; men naar det Navn forekommer i de hellige Bøger, er det Folket forbudet at udtale det, derimod dem befalet at læse det som: Mou. Aldeles som med Jehovah. I Christenheden er det dog egl. ogsaa for galt med den Letfærdighed, hvormed man nævner Xsti Navn. Mærkeligt nok er det for mig, at det har jeg selv oplevet, jeg har havt lange Tider, hvor jeg ikke til nogen Anden kunde nævne Xsti Navn, fordi jeg synes det er for høitideligt. Dette har jeg ogsaa udtrykt i det »psychologiske Experiment« hvor quidam siger^a, at Pigen har forpligtet ham ved det Navn, som han ikke vover at nævne, hvilket er Xsti Navn.

a p. 254 n.

cfr. *China historisch-malerisch Karlsruhe*. 223.

NB9:74

#

Overlæg.

Det er dog aabenbart, at min Klogskab og mit Tungsind igjen har villet bedrage mig.

Jeg havde nu næsten besluttet Intet at udgive uden 2^d Oplag af *Enten - Eller*. 1) Tidsforholdene, en saa lidenskabelig og forvirret Tid, og saa at skulle tale som jeg maa tale og saa endeligen at være kjendt og marqueret som jeg er det: ja, næsten enhver Fare er mulig, og det er jo næsten som styrtede man sig i den. - Og jeg synes nu netop at trænge til lidt Ro og Hvile. 2) Min Formues-Omstændighed gjør mig det fornødent og endog til Pligt at tænke paa en Stilling.

Men bliver jeg nu de Medlevende paa een ell. anden Maade det Overordentlige, saa var det jo muligt, at netop dette blev til Hinder for mig. – Ogsaa har min Forstand villet vise mig, at det var det Ydmyge af mig nu ikke at udgive end ikke hvad jeg har færdig. 3) Vil det være mig selv næsten uhyggeligt at leve, naar Mskene paa nogen Maade have en pathetisk Forestilling om at jeg er noget Overordl. – Dog i denne Henseende kunde jeg jo reise lidt.

Men hertil maa svares det er lutter Klogskab og Tungsind. Hvad Faren angaaer, da gjør dens Størrelse kun det desto mere til Pligt ikke at styrte sig i den, men vel i Tillid til Gud at vove sig i den; vil jeg ogsaa tie, saa bliver der jo Ingen. – Hvad Embedet angaaer, da er atter her Luxerie. Det Hele er dog kun mig en Mulighed, en Mulighed, der, saalænge den blot bruges til at forstyrre mig i og forhindre mig fra at handle i modsat Retning, seer ud som var den Noget. Men naar det blev Alvor med den, saa seer jeg nok, at her komme igjen Misligheder: ergo er det Udflugter. Det er jo et stort Spørgsmaal, om jeg duer til et Embede. Og sæt nu jeg fik det og ganske efter Ønske – men jeg havde klogt ladet være at handle afgjørende i det meest afgjørende Øieblik af mit Liv: hvad saa? Ja, saa vil det strax blive mig en Qval, som en Straf over mig, som havde jeg skulket ell. stjaalet mig til det, bedraget Gud, bedraget ham betræffende den indre Sandhed af hele mit Forfatterskab, som jeg lod staae hen i Tvetydighed, for at Fuldendelsen ikke skulde forhindre mig i at faae et Embede, ell. gjøre mig for store Qvaler. Og hvad hjalp det saa mig med Embedet? Og desuden maa erindres, at jeg ved at udgive de betænkte to Bøger ingenlunde gjør mig det umuligt at faae et Embede, tværtimod i een Forstand vil det maaskee blive mig langt lettere, forsaavidt jeg kommer til at staae renere som religieus Forf. Men sandt nok denne Mulighed er ikke i min Forstands Magt, den er først efter at jeg har vovet hvad der efter min Forstand vil bidrage til at gjøre det vanskeligt. Altsaa er denne Mulighed kun i Guds Haand. Men hvis han saa vil, – og jeg har vovet hvad jeg skulde: saa kan jeg ogsaa rolig tage mod det. Og hvad det Ydmyge i at lade være at udgive angaaer, da har det ikke stort at betyde, nu da just Udgivelsen vil blive mig bitter nok.

En anden Bekymring har jeg betræffende »*Synspunktet for min Forfatter-Virksomhed*«, at jeg paa nogen Maade skulde have sagt for meget om mig selv, ell. om Gud paa nogen Maade skulde vilde, at jeg fortier Noget. Hvad det Første angaaer da har jeg i »*en Cyclus ethisk-rel. Afhl:*« udhævet saa afgjørende som muligt, at jeg er uden Myndighed; fremdeles i Bogen sagt om mig, at jeg er en Poeniterende, at min hele Forf. Virksomhed er min egen Opdragelse, at jeg er som en Spion i høiere Tjeneste; endeligen i »den bevæbnede Neutralitet« saa afgjørende som muligt forhindret enhver Misforstaaelse, som var jeg en Apostel. Mere kan jeg ikke gjøre, det er de meest afgjørende Bestemmelser; desuden kan jeg ved at læse Bogen igjennem yderligere passe paa, og er jeg fuld forvisset om, at Gud igjen vil passe paa mig, at intet Ord er undsluppet mig som gjorde mig til for Meget, da jeg med Gud veed, hvor langt jeg i mit

Inderste er derfra, og hvor angst for med et saadan eneste Ord at forspilde hele mit Livs Betydning.

Hvad det angaaer, at Gud skulde ønske, at jeg fortiede det Vigtigste, da maa bemærkes, at det, der jo egl. har ledet mig ind paa den Tanke, er en Forstands Frygt for, at en saadan Vedgaaen skulde være mig til Hinder i at faae et Embede, samt min hele Indesluttethed, der kun er altfor tilbøielig til Taushed og Underfundighed. Men jeg skylder just det Bestaaende, at gjøre ordl. Rede for mig selv, inden jeg tager noget Embede. Min hele Anskuelse har i een Forstand været i det Bestaaendes Tjeneste, aldeles konservativ, og det er i mine Tanker den største Misforstaaelse af det Bestaaende, om det ikke vilde modtage mig som Embedsmand. Men paa den anden Side denne Misforstaaelse er dog mulig, naar jeg udgiver Skrifterne. Denne Fare bør jeg have udsat mig for.

Saaledes er det da snarere saa, at jeg skylder Gud, mig selv, det Bestaaende, min Sag at udgive de betænkte to Skrifter.

Endeligen kommer her et yderst Afgjørende. 2^{det} Oplag af *Enten - Eller* vil udkomme. Men siden den Tid er jeg traadt i Charakter af religieus Forf: hvor turde jeg nu lade den udgaae uden en nærmere Forklaring, det var jo ligefrem at vække Forargelsen.

Hvad den Tanke angaaer, jeg bestandig har havt, ved at have Skrifter færdige liggende, at sinke min Productivitet: da beholder jeg jo alligevel 4 Skrifter liggende.

Saaledes maa jeg snarere ja i Sandhed takke Gud, at endeligen min Aand igjen er strammet til Afgjørelse, det er en Forbarmelse af Styrelsen. Jeg var kun altfor meget kommet i Vane med at gaae og skubbe Afgjørelsen af mig, at producere men forøvrigt holde min Sjel hen med Muligheder: snart den at reise, snart den at søge Embede. Under alt Dette gik Tiden hen; og om end min Productivitet vedblev, blev jeg dog i en anden Forstand slap.

Mit Tungsind løfter naturligviis i dette Øieblik Muligheder, saa rædsomme, saa mangfoldige, at jeg hverken kan ell. vil optegne dem. Mod Sligt kan der dog kun fægtes ved at sige: hold Mund, ved at see bort fra dem og see ene hen til Gud. Og dog er der Noget i mig, en Anelse, ell. en anet Troen, som vil dette Skridt saa langt fra at blive, msklig talt, min Undergang, gjøre mit fremtidige Liv lettere og glædeligere. Ak, ja, meget anstrenget som jeg er, saare bekymret som jeg altid har været, lidende i den sidste Tid paa mange Maader: en Opmuntring kunde jeg, msklig talt, behøve; msklig talt, mere kan jeg ikke sige, thi det kan godt være at jeg har flere Kræfter, naar jeg blot kommer ud. Men Sagen er i Kraft af denne Anelse kan jeg sandeligen ikke handle; dersom det derfor skeer saaledes, saa vil det ret være en Gave Guds Kjerlighed, og i een Henseende komme

uventet, thi jeg maa handle i Kraft af lige det
Motsatte, at Alt sortner om mig, og at jeg dog skal
igjennem.

NB9:75

#

O, i Klogskaben seer det saa tilfredsstillende ud,
saadan at lade Dag gaae hen efter Dag, uden [at]
komme til Afgjørelse; det lyder saa ypperligt, dette
ydmyge om ikke at vove for meget. Og saa paa den
Maade ankommer man uforvarendes i Evigheden, og
har saa en Evighed til at tære paa, at man lod sig
bedrage af Tidens Succession, af dette Lidt efter Lidt.
Sandeligen, sandeligen det er derfor en stor
Velgjerning af Gud mod Msk, at han dog forbarmer sig
saaledes over ham, at han strammer ham hans Sjel til
Afgjørelse. Især gjælder det i Forhold til et saadant
privatiserende Msk., som jeg, hvis Liv slet ingen
udvortes Begivenhed har, hvor det derfor er desto
vanskeligere at komme til Springet.

NB9:76

#

Der er i mig unegteligt et Ønske om at faae Lov til at
sidde ganske stille og sørge over mine Synder. Mig
synes det kunde saa let skee, at naar man existerer
paa en saa stor Skueplads som jeg og i en vis
Forstand griber saa meget ind i Livet, at saa det med
min egen Synd kunde blive mig mindre vigtigt end det
er, da det jo er det Allervigtigste, uendelig vigtigere
end alle mine Bedrifter og mine mange Bøger. Men
her trøster det mig dog igjen, at dette Ønske maaskee
mere er en tungsindig Tanke, som egl. slet ikke er
Gud saa velbehagelig, thi han vil dog ikke denne
Sidden og Hængen over Bevidstheden om sin Synd.
Og dernæst trøster det mig, at min Forf. Virksomhed
for mig er en Poenitentse. Saa længe jeg gjorde Lykke
som Forf. saa var det ogsaa naturligere, at dette
Ønske kom frem; men i al den senere Tid har da mit
Liv som Forf. ikke været saa lykkeligt ell. glædeligt, at
det nok snarere nu vilde blive en Flugt til [det] Lettere,
om jeg nu fik Lov til at sidde saadan paa et afsides
Sted for mig selv.

Men i ethvert Tilfælde glemmer jeg ikke, og det vil
Gud ogsaa nok forhindre, at jeg ikke glemmer: jeg
glemmer ikke, idet jeg handler afgjørende, først og
fremmest at betænke mine egne Synder. O, det er
saa farligt, naar det msklig seer ud som formaaede
man saa meget, at man da ikke gaaer hen, og hvad
der er værre end at gaae fra Forstanden, bilder sig ind
at have noget Fortjenstligt.

NB9:77

#

Mit Tungsind havde dog virkelig faaet altfor frygtelig
Overhaand over mig. Meget af hvad jeg gyser for, er
vel som sædvanligt Indbildning, og en stor Deel deraf

Følge af, at jeg i saa lang Tid ikke har faaet Luft, og derimod lidt i Endelighedens Sorger, som jeg ikke er vant dertil. Men hvad enten det nu er Indbildning ell. ikke: at skulle, idet man skal handle, løfte den Reflexions Søjle, som jeg, er uhyre anstrengende.

Alene af den Grund maa der handles, for at frelse Livet, saa bringer Gud vel – ja, hvor kan jeg sige vel, nei det er evig vist, saa bringer Gud det Bedste ud deraf. Dette med Embedet er en dvask Mulighed, som blot vil forhindre mig i det Andet.

#

NB9:78

NB. NB.

NB.

» *Synspunctet for min Forf. V.*« skal ikke udgives, nei, nei!

1) Og dette er det Afgjørende (alt Det jeg har hittet paa om Farer for Udkomet og Levebrød er blæse være): jeg kan ikke fremstille mig ganske sand. Selv i det ganske oprindelige Manuscript (som jeg dog havde skrevet aldeles uden at tænke paa Tryk) har jeg dog ikke kunnet fremhæve hvad der er mig Hovedsagen: at jeg er en Poeniterende, og at dette forklarer mig dybest. Men da jeg saa tog Manuscriptet frem for at tænke paa at udgive maatte jeg dog gjøre nogle Smaaforandringer, fordi Eftertrykket dog alligevel var lagt for stærkt til at det kunde udgives. Men kun naar der kan tales lige saa stærkt, naar dette kan lyde med ligesaa stærkt (hvad det gjør i mit Inderste, naar jeg betænker Sagen for mig selv)^a kun da kan og vil jeg tale om det Overordentlige der er eller har været mig betroet. I andet Fald er det som tog jeg dog det Overordentlige forfængeligt.

a det om Synd og Skyld

2) Jeg kan ikke ganske sige at min Forfatter-Virksomhed er Opoffrelse. Thi sandt nok jeg har været fra Barn af og saa videre ubeskrivelig ulykkelig; men i Forhold dertil erkjender jeg jo dog, at den Udvei som Gud fandt med at lade mig blive Forfatter har været mig riig, riig paa Nydelse. Jeg er altsaa vel offret men min Forfatter-Virksomhed er ikke Opoffrelse, det er jo dog det jeg ubetinget helst vilde blive ved at være.

Altsaa kan jeg heller ikke her blive ganske sand; thi jeg kan dog ikke paa Prent tale saaledes om min Qval og Elendighed – og saa bliver egentligen Nydelsen det Fremtrædende.

Noget Høitflyvende har der dog ogsaa været ved mig, og derfor kunde jeg dog nok mulig bedrage mig selv betræffende hvorvidt jeg ikke egl. foretrak det om saa var at blive slaaet ihjel for det at skulle søge en stillere Virksomhed.

3). Naar jeg saa een Gang har udtalt det Overordl. om mig, om end med al den Reservation jeg har brugt, saa staaer jeg deri, det vil blive mig en Plage at leve, naar jeg pathetisk bliver anset for noget Overordl., og et frygteligt Ansvar.

4). Dette at jeg saaledes ikke kan ganske fremstille mig selv betyder at jeg dog væsentligen er Digter – og her skal jeg blive.

Men Sagen er denne. Det forrige Aar (da jeg skrev hiin Opsats) tog stærkt paa mig, jeg har lidt meget. Dertil kommer at Pøbelagtighedens Mishandling har forstyrret mig lidt ved mit Incognito, og dette har villet forcere mig til en Umiddelbarhed, istedetfor at jeg altid er et Dialectisk, forceret mig ud over mig selv. Mit Incognito var: saadan at være Ingenting, sær, besynderlig at see til, med tynde Been, en Driver o: s: v:.. Alt Dette var min egen fri Villie. Nu er Pøbelen blevet oplært til Dag ud og Dag ind at gloe derpaa med Bestialitet og vrænge mig det efter. Det har givet Anledning til, at jeg stundom er blevet kied af mit Incognito. Saa risiquerede jeg, at slaae om til lige det Modsatte.

Dette maa ikke skee, og jeg takker Gud for, at det blev forebygget, at jeg ikke (hvad der rigtignok bestandig var Noget i mig imod) gik hen [og] udgav: *Synspunctet for m: Forf. V.*

Bogen selv er sand, og er, i mine Tanker, mesterlig. Men Sligt kan kun udgives efter min Død. Naar der saa bliver sat Lidt til for stærkere at trykke paa det, at jeg er en Poeniterende, paa det om min Synd og Skyld, Lidt til angaaende min indre Elendighed: saa er den sand. Men med Tanken om Døden maa jeg være forsigtig, at jeg ikke gaaer hen og gjør et Skridt i den Tanke at jeg skal døe om et halvt Aar – og saa bliver 82 Aar. Nei, Sligt kan man gjøre færdig, lægge i sin

Pult, forseglet og paaskrevet: at aabne efter min Død.

Og sæt saa, for at tale ganske menneskeligt, at jeg vovede for lidt, ell. at jeg kunde have vovet endnu lidt længere. Nu, Herre Gud, den Gud i Himlene der er Kjerlighed, min Fader i Himlene, som tilgiver mig for Christi Skyld mine Synder: han vil vist ogsaa tilgive mig det. Han er jo ingen grusom Herre, ingen iversyg Elsker men den kjerlige Fader. Til ham tør jeg vel sige: jeg drister mig ikke til at vove mere, jeg frygter at blive usand, at være Dig for nærgaaende. Jeg vil hellere blive i mit Incognito og lade Enhver ansee mig for hvad ham behager end pathetisk at blive Nogen det Overordentlige. Der er dog Ingen, for hvem jeg kan ganske gjøre mig forstaaet, thi det som er mig det Afgjørende i min mulige Overordentlighed: min Synd og Skyld kan jeg jo ikke saaledes tale om.

Saa vil Gud nok gjøre det alt godt for mig.

Det jeg forøvrigt har skrevet kan meget godt bruges – hvis jeg overhovedet skal vedblive at være Forf. – men saa maa jeg have en Digter paa det, en Pseudonym.

fE

af

Digteren: Johannes de silentio

udgivet

af

S. Kierkegaard.

Men netop dette beviser allerbedst, at *Synspunctet for m: F: V.* ikke kan udgives, saa maa det ogsaa gøres til at være af en Trediemand, til: mulig Forklaring af Mag.Kierkegaards Forf: Virksomhed ɔ: saa er det slet ikke den Bog mere. Thi Pointen i den var just mit Personlige.

Og saa maa jeg reise til Foraaret.

Men en Guds Omsorg var det, at jeg engang blev jaget op af denne indolente Producenteren, hvor jeg producerede og producerede (og i een Forstand ypperligt) men aldrig gad tænke paa Udgivelse, tildeels ogsaa haabende paa Døden.

NB9:79

#

NB.

NB.

NB.

Det var dog en Styrelse, at jeg ikke kom til at udgive »
Synspunktet for min Forf: V:« i dette Øieblik. Hvilken
tungsindig Utaalmodighed ogsaa? Den er historisk
skreven efter en heel mellemliggende Produktivitet,
hvilken da først maatte udgives, hvis der overhovedet
skulde være Tale om at udgive den i levende Live.

Overhovedet bliver det mig tydeligere og tydeligere,
at naar Tilværelsen selv paatager sig at prædike til
Opvækkelse som den nu gjør, saa tør jeg [ikke] end
yderligere vilde skrue op i den Retning, noget saadant
Overordentligt er ikke mig betroet, og kan neppe
betroes noget Menneske. I en blødagtig, forfinet,
overdanned Tid der var og burde jeg være til
Opvækkelse. Nu bør jeg nærme mig mere til det
Bestaaende.

Det at holde op med at være Forfatter, er jo ogsaa en
Tanke, der har foresvævet mig fra min tidligste Tid;
jeg har oftere sagt, at den Plads var endnu ledig: en
Forfatter, der vidste at holde op. Jeg havde jo tænkt
mig egentligen at holde op allerede med *Enten - Eller*.
Men nærmere ved at holde op har jeg aldrig været
end ved Udgivelsen af christelige Taler. Jeg havde
solgt Huset og tjent to Tusind derpaa. Da tiltalte det
mig saa meget: brug dem at reise for. Men jeg duer
ikke til at reise, og var formdl. just blevet produktiv,
som jeg pleier allermeest paa Reiser. Saa blev jeg
hjemme, havde hele Plagen af Tids-Forvirringen, tabte
paa de Penge-Papirer, jeg havde kjøbt o: s: v.: Under
alt dette

[a] Det havde for mig noget eget Gribende, at
læse netop idag (efter Tour) Luthers *Prædiken*
over Epistelen paa Septuagesima. Først berørte
det mig: at kun Een naaer Klenodiet; men dog
stærkere det Næste: at løbe feil af Maalet, hvad
L. saa skjønt udvikler strax i Begyndelsen.

[b] Det er sandt, det Religieuse, det Christelige,
tager sig allerbestemt ud, naar det i en saa
bevæget Tid, istedetfor at blive mildt, skruer
Prisen endnu engang op. Dette er, som jeg
andetsteds har viist det, Tilfældet med Christus.
Men saavidt hverken turde ell. har jeg Kræfter til
at vove; det vilde blive en Formastelse, og min
egen Undergang, og Følgen deraf Forvirringens
Førøgelse.